PHAEDRI

AVGVSTI LIBERTI

FABVLAE AESOPIAE.

EDIDIT

ALEXANDER RIESE.

EDITIO STEREOTYPA.

EX OFFICINA BERNHARDI TAVCHNITZ.

LIPSIAE MDCCCLXXXV.

PRAEFATIO.

Phaedri poetae et puerorum usui fere accommodatissimi nec provectioribus iniucundi edendi curam a bibliopola honestissimo impositam cum libenter in me receperim, de vita quoque fabulisque eius pauca mihi praemittenda esse puto. Ortus igitur est — incertum quo anno — Musarum ille alumnus non praestantissimus, id quod mireris, non procul ab ipsa Musarum sede Pieria atque montis Olympi radicibus, quod profitetur libri tertii prologo v. 17 his verbis 'ego quem Pierio mater enixa est iugo.' Quod ne poetice dictum a veritate abhorrere et ei potius superbiae tribuendum putemus, quam tamen in Phaedro fuisse infra demonstrabo, prohibemur eiusdem prologi versibus 54 sqq., quibus se 'propiorem Graeciae' quam Scythas Phrygasve, et Thracen sibi 'patriam' dicit. Scilicet Orpheus quoque et fortasse Linus quos ibi 'numerat,' et Pieriae et Thraciae incolae fuisse putabantur: hinc non mirum, ipsum poetam, cum ex altera regione ortus esset, alteram quoque poetico iure sibi vindicare (cf. quae dixi de Thracibus Pieriis ann. phil. 1877 p. 238 sq.). Verum iam puer nescio quo fato ad homines latine loquentes pervenit latinisque litteris in schola imbutus est: quo factum est ut Ennianum versum tragicum (v. 376 V.) quem libri III epilogi v. 34 laudat, 'puer' legeret et memoria retineret. Quin vel adeo factus est homo Romanus, ut Ciceronis exemplum imitatus linguam litterasque Latinas multum anteferret Graecis contraque hos studiose staret ab illis (cf. II epil. 9. app. 28, 2—4). Videtur civitate Romana donatus fuisse Phaedrus, quem 'libertum Augusti' fuisse inscriptio fabularum docet. Tiberio ille regnante ad scribendum se contulit duosque fabularum libros edidit, in quorum utriusque prologo alteriusque epilogo monet, se imitari Aesopum idemque quod illum sequi consilium, ut et 'risum moveret' (I prol. 2, cf. II prol. 5, 6) et 'prudenti vitam consilio moneret' (I 3, cf. II 3, 4 et postea III prol. 50 et IV 2, 4). Neque raro Aesopi ut auctoris sui nomen diserte attulit. Quo nomine syllogen quandam fabularum Athenis institutam (I 2, cf. III 14. IV 5. V 1) significare videtur, quam soluta oratione, non versibus aut saltem non versibus senariis conscriptam esse, nescio an ex initio prologi primi efficere liceat. Ceterum propria quoque carmina se interposuisse dicit (II prol. 9); in quibus illa certe narratiuncula est habenda, quam de Tiberio protulit (II 5). Brevitati inprimis studebat (II prol. 12, cf. III 10, 60). Gloriam idem laudemque tunc primum captabat (II epil. 8, quo ex loco intellegitur duos hos libellos simul in lucem esse emissos), livorem atque invidiam ita repellens, ut magna sui opinione iam tum elatum fuisse appareat; cf. II epil. 10 sqq.: 'sin livor obtrectare curam voluerit, non tamen eripiet laudis conscientiam' sqq.

Aliquod tempus cum intercessisset, Phaedrus qui gloria sperata iam tum florebat (III prol. 23), accusatione aliqua circumventus est. Scilicet suspicabantur quidam, ut moris erat Tiberianae aetatis hominibus, fabulis quibusdam, quas non ex Aesopo sed ex suo ingenio deprompserat, certos homines eum voluisse notare: quas fuisse

fabulas de ranis regem petentibus (I 2), de Solis nuptiis (I 6) aliasve (I 3; cf. I 1, 15) viri docti credunt. Attamen hae mihi quidem tam acerbae esse non videntur, ita ut malim putare fabulas illas ab ipso consulto deletas aut saltem in syllogen quae extat non esse receptas. Itaque cum 'in calamitatem deligens quaedam meam' (III prol. 40) has scripsisset, quamquam sibi non esse in animo 'notare singulos' (ib. 49) contendit, tamen magnum in periculum incidit. Nam accusator ei extitit saevus ille Seianus Tiberii potentiae socius (ib. 41), cui cum et testis et iudex faverent (ita enim 'si testis alius, iudex alius denique' ib. v. 42 intellegendum est), poetae poena gravis (ib. 43) imminebat. Tunc vero calamitas impulit ad scribendum vel edendum librum 'Aesopi stilo' (ib. 29) tertium: quem cum Gaii Claudiive aetati ascribant plerique, mihi contra videtur. Misit enim librum ad Eutychum quendam, hominem in negotiis tunc occupatissimum (ib. 2 sqq. epil. 3): qui si forte librum quamvis brevitate insignem (epil. 8) negotiorum varietate impeditus non statim legat (prol. 31. 62), admonetur tamen a Phaedro ut promissam pro libello mercedem solvat (epil. 8 sq.). Quam mercedem vehementer errant qui intellegunt pecuniam; immo vero aliter prorsus res se habet. Orat enim poeta et flagitat, ut auctoritate Eutychus qua floreat utatur, qua calamitatem per Seianum acceptam ab ipso depellat. Seiani autem nomen aperte prolatum docet, prologum tum quidem soli Eutycho missum, non in publicum emissum esse; quem ille cum acciperet, nondum accuratius cognoverat Phaedri calamitatem (noxii 'qui sint requires': epil. 32). Ut brevis sim: Eutychus eo ipso anno cum iudex foret, rogatur, ut ea quae per iudicem illum iniquum (prol. 42) Phaedro institerint mala, a poeta innocenti depelleret, simulatque causa superiore anno nondum ad finem perducta ad cognitionem et iudicium eius pervenisset (cf. prol. 48; epil. 16; 22—35). Quod num evenerit, ignoramus.

Libro tertio absoluto cum Phaedrus destinasset 'terminum operi statuere' (IV prol. 1 sqq. cf. III epil. 6, IV epil. 1), ne aliis omnem materiam scribendi praeriperet, consilio mutato (cuius causam prol. 4 sqq. exponit) librum quartum addidit et Particuloni cuidam qui in bibliothecam suam Phaedri opuscula receperat (ib. 18) dedicavit. Iam vide quantum ab Aesopi imitatione tum recesserit poeta: nam qui primum dixit 'Aesopus auctor quam materiam repperit, hanc ego polivi versibus senariis' (I prol. 1), quique libro altero hoc unum sumpsit ut 'si libuisset aliquid interponere' id faceret (II prol. 9): idem cum tertio deinde libro haec ferret 'ego illius semita feci viam et cogitavi plura quam reliquerat' (III prol. 38) et 'librum exarabo tertium Aesopi stilo' (ib. 29), idem igitur quarto libro fabulis gloriatur suis 'quas Aesopias, non Aesopi, nomino. paucas ostendit ille, ego plures dissero, usus vetusto genere sed rebus novis' (IV prol. 11) dicitque 'invenit ille, nostra perfecit manus' (IV 21, 8). Quod quomodo se habeat, paucis explicemus. Pleraeque Phaedri fabulae graece extant in 'fabulis Aesopiis' eiusdem generis atque illae unde sumpsit; praeterea illum auctorem suum esse aperte indicat (I 2. 3. 6. 10. II 3. III 3? 5. 14. 19. IV 5. 7. 17. App. 7. 11. 15. 18). At idem non solum narratiunculas ab Aesopio genere alienas inseruit (de Socrate III 9, Simonide IV 22, 25, Menandro V 1), sed ad suam ipsius aetatem spectantia habet haec II 5, III 10, V 7, app. 9, et fabulam IV 11 'Fur et lucerna' ipse invenit (v. 15): adde IV 7 et 'fabella mea' III 3.

Postremo aetate iam provectior adiunxit librum quintum, in quo Aesopo 'reddidisse se iam pridem quicquid debuerit' et excusari paene opus esse dicit si eius nomen

interposuerit (prol. 1 sq.). Attamen vires ingenii senio iam debilitatas esse, lepide indicat ita: 'quod fuimus, lauda, si iam damnas, quod sumus. Hoc cur, Philete, scripserim, pulchre vides' (V 10, 9). Quo anno mortuus sit, ignoramus.

Phaedri genus dicendi purum est, proprium, latinum, nullisque rhetorum artibus, quamquam Tiberii aetate florebat, infucatum. Laudem mereri studebat inprimis acuta et eleganti dicendi brevitate[1]. Exili ieiunitate saepius offendit, alibi idem sollertia in narrando et iocosa festivitate delectat. Vir probus et divitiarum contemptor videtur fuisse; poeta autem erat mediocris quique raro altius exsurgeret. Qui si quid conatur argumento comprobare, saepius nihil probat (III 15). Itaque quamquam sempiternae laudis fiduciam aperte atque etiam iactantius quam par est prae se fert[2], gloriam, cuius erat appetens ut qui maxime, non tantam quantam concupivit consecutus est[3]. Quam rem ipse quidem nescio quam recte invidis malignisque hominibus culpae dederit, quorum contumeliis libelli eius scatent[4] ita ut acerbitate quadam et amaritudine multis locis quasi imbuti sint. Etiam cothurnatum sermonem inridet (IV 7). Quamquam neque ipse altiore sermone plane abstinet[5] et inrisione illa ut alibi id quod probare voluit non ei contigit ut probaret. Simplici sermonis tenuitate et vero etiam metricis rationibus Publilii Syri sententias in mentem vocat. Versibus autem magna cum cura et sollertia conformandis optime aptus erat. Denique illud non tacendum est, foedas quasdam et obscenas fabulas immixtas esse, unde apparet Phaedrum non scripsisse pueris.

Quae omnia cum ita sint, quid mirum quod vix mediocri apud Romanos laude Phaedrus florebat. Nam praeter Martialem, qui III 20, 5 'improbi iocos[6] Phaedri' commemorat, et fortasse praeter Prudentium Cathem. 7, 115 unus ex antiquis eum laudat Avianus, qui in epistula suis fabulis praemissa haec habet: 'Phaedrus (fabularum) partem aliquam quinque in libellos resolvit.' Idem ergo illi, qui nobis, praesto erat librorum numerus.

Attamen num integrae ad nos pervenerint Phaedri fabulae, iam exponere necesse est. Nam primum mira est singulorum librorum inaequalitas, quippe qui 31, 8, 19, 25, 10 fabulis constent, ita ut multa in altero quintoque libro deesse facile suspiceris; deinde 'arbores loqui' libri I prol. 6 monet, quod nusquam fit in eis quae extant fabulis[7]; lacunam porro esse in libro IV 13 apparet; denique libri V prol. v. 1 sese Aesopi nomen dicit interpositurum, quod tamen in eo libro non deprehendimus. Accedit quod fabulae Phaedri more modoque conscriptae et eius fabulis immixtae, quae vel syllogis medio aevo factis vel maxime Nicolai Perotti opera servatae sunt, hodie extant. De quibus dicam, ubi quibus aliis codicibus Phaedri fabulae ad nostram memoriam traditae sint exposuero.

Sed codicum numerus perparvus est. Inter quos primum locum obtinet codex *Pithoeanus* (P) saeculi IX vel X; is olim fuit Petri Pithoei, qui principem ex eo editionem concinnavit anno 1596. Hodie liber

1 cf. II prol. 12. III 7, 1. 10, 2; 60. epil. 8. IV 5, 2. epil. 7.

2 II epil. 9; 11. III prol. 32; 61. IV prol. 16 sqq. epil. 5: 'Particulo, chartis nomen victurum meis, Latinis dum manebit pretium litteris!' cf. III 9, 3.

3 Seneca cum dicat 'fabellas et Aesopeos logos, *intemptatum* Romanis ingeniis opus' (cons. ad Polybium 27), eum ne fando quidem cognitum habere videtur.

4 cf. II epil. 10. 15 sqq. III prol. 23; 61. III 1. 9. 12. epil. 29. IV prol. 15 sqq. 21. V prol. 9.

5 cf. e. c. II 4, 3. III 2, 13 sq. epil. 29—31, qui locus bene ei cessit. IV 6, 10. 23, 7. app. 14, 15—20. alia.

6 'iocos' ipse fabellas Phaedrus appellat, cf. I prol. 7. III prol. 37. IV 2, 1. 7, 2. 'improbi' ad obscena pertinere puto.

7 at fit in fabula codicis Vossiani pedestri sermone induta, quam infra p. 71 exhibui: 'Homo et arbores.'

pretiosissimus et nitidissime scriptus penes marchionem de Rosanbo est et 'asservatur in villa, quae vocatur du Mesnil, prope oppidum Meduntam haud ita procul a Lutetia situm,' doctorum usui haud facile patens, ita ut in collatione a Bergero de Xivrey diligentissime facta et anno 1830 in lucem edita acquiescendum sit. Fabulae non versibus distinctae, sed continua scriptura exaratae sunt. Huic libro simillimus erat codex *Remensis* (R), eiusdem aetatis, qui postquam a Rigaltio, Gudio, Vincentio conlatus est, anno 1774 incendio periit. Hi duo codices quamquam nec scribendi vitiis nec verborum transpositionibus vacant, pleraque tamen fideliter servaverunt. Non ita multum confert ad usum nostrum 'charta Danielis' (codex Reginensis Vatic. 1616), in qua saeculo XII fabulae libri I 11—13 et 17—21 non satis religiose descriptae sunt. Nostro denique saeculo in lucem editae sunt fabulae quae dicuntur Perottinae. Nicolaus enim Perottus, quem supra nominavi, is qui post medium saeculum XV. Siponti in Apulia archiepiscopus erat, fabulas multas collegit, quae in codicibus Vaticano Vrbinate 368 (V) et Neapolitano (N) saec. XV—XVI scriptis leguntur. Hunc autem his fabulis prologum praemisit, versibus senariis sane horridis quique 'politicos' Byzantinorum versus redoleant compositum: 'Non sunt hi mei, quos putas, versiculi, sed Aesopi sunt et Aviani et Phaedri, quos collegi, ut essent, Pyrrhe, utiles tibi . . . saepe versiculos interponens meos . .' Ita vero est: suos versus interposuit fabulis Aviani, Phaedri, 'Aesopi'. Phaedri fabulis numero 32, 'mirifice disiectis illis ac turbatis' ut ait L. Muellerus qui conspectum earum dedit in editionis maioris praef. p. XXIII, 'Aesopum' adiunxit: cuius nomine eas fabulas dicit quas in Appendice nostra leges. Has fabulas cum Phaedri esse ex perfecta non dicam similitudine sed aequalitate earum eluceat, illud unum tamen contendo, Perottum ex diversis fontibus alteras Phaedri[8] alteras Aesopi nomine insignitas collegisse. Ac nescio an non prorsus eadem ratione servatae sint: mihi quidem in fabulis Phaedri paulo maiore licentia grassatus esse videtur qui in codice Phaedri a Perotto adhibito vocabula sententias ordinem immutavit, quam qui in 'Aesopo' quem adhibuit eo opere multo modestius perfunctus est. VN codices inter se simillimi sunt. In Phaedro perscrutando primum illud intellegimus, VN ex eodem quo PR archetypo originem ducere qui e. c. III 14, 9 pro 'sophus' habebat 'Aesopus,' III 17, 4 post 'Cybebae' addiderat 'Neptuno.' At ne PR quidem non mutatum Phaedrum praebent, qui IV 20, 3 'ultimam' habent (ubi 'intimam' recte N), quique ut ad graviora transeam, II ep. 1 'ingentem' (ubi 'ingenio' recte VN), ib. 3 'homini' ('honori' V: verum est 'honoris'), III prol. 37 'fiet scelus it locis' ('fictis elusit iocis' recte V), 13, 11 'de quibus' contra metrum ('de quis' recte VN), epil. 11 'veniet' pro 'perveniet', ib. 2 'tibi ne videar' contra metrum pro 'videar ne tibi.' Tamen et haec et si qua sunt graviora etiam, ut III epil. 27 pro 'graviter' 'gratulari,' quod est in PR, consilium interpolandi vel mutandi vix ullo loco produnt. Quod secus est in VN; qui inter alia haec habent: III 14, 4 'ut derisorem potius ridendum ostenderet,' IV 25, 15 'ad cenam mecum veni,' ib. 29 'domus' pro 'camarae', III 16, 16 'gaudebat' pro 'cognovit,' alia. Supersedere igitur liceret libris VN, nisi ut diximus hic illic veram lectionem hi soli praeberent. Itaque hac lege eis utendum est, ut quantum fieri potest sequamur PR; quod si quando non est ad rem aptum, a mutatione

8 Negat Muellerus: at vix credibile est, ex uno loco prologi libri tertii (v. 1), praesertim cum eum prologum in syllogam suam non receperit, nomen Phaedri a Perotto positum esse.

vel coniecturae vel VN libris innixa, quae tamen quam proxime ad PR accedat oportet, auxilium petendum est.

Perottinae fabulae Phaedri manum cum referant, ex altero quintoque libro maximam partem decerptae esse videntur. Quae quod vocabula nonnulla habent in reliquis non obvia (ilico, immo, iterum, sodes, vafer), id in tanta omnium rerum similitudine nil contra valet. — Quae medio aevo, iam ut videtur ab aetate Carolingica, fabulae Phaedri aliorumque in solutam orationem scholarum in usum versae sunt, ad criticam instituendam vix quidquam quod certum sit, afferunt. Vnam excipio syllogen codicis Vossiani oct. 15, quam edidit anno 1709 Nilantius, a. 1884 L. Hervieux in libro qui inscribitur 'les fabulistes latins,' quae hic illic prope abest ab ipsis Phaedri versibus. A quibus multo magis remota est ea fabularum forma pedestris, a qua profecti et anonymus Weissenburgensis (codex Guelferbytanus Gud. lat. 148.) et Romulus ille qui dicitur suas fabularum conlectiones instituerunt. A Romulo omnes fere pendebant recentiores. Nam non ante annum 1596 Phaedrus ipse innotuit; quem tunc ex *P* edidit Petrus Pithoeus, deinde alii innumeri; commemorandi hoc loco sunt Neveletus (anno 1610), Burmannus (1698 et saepius), Bentleius (1726), Schwabius (1806), Bothius (1825), Berger de Xivrey (1830), Orellius (1831), Eyssenhardtius (1867), Luciani Muelleri ed. minor a. 1868, ed. maior a. 1877.

Appendicis loco primum fabulas Perottinas, deinde ex syllogis medii aevi, maxime ex codice Vossiano, eas fere fabulas pedestri sermone scriptas attuli, quae aut maxima aut aliqua ex parte genuinam versuum formam tam clare ostendunt, ut multis locis facili opera illi recuperari possint. Nec tamen versus illos refingere ipse conatus sum nec Gudii Burmanni Muelleri fetus uno ordine cum antiquis et genuinis Phaedri carminibus ponere: immo vero pedestrem formam reliqui intactam nec nisi raro accentibus positis viam monstravi qua ad antiquos versus perveniretur: etenim discipulis, quibus maxime haec editio paratur, nec ingratum illud nec inutile fore credo, curare ut versuum reliquias illic indagent carminumque formam quantum poterunt redintegrent ipsi. Unam fabellam quamvis metrica forma omnino iam egentem addidi, qua Phaedri libri I prol. v. 6 illustretur. Omnes ex plenissimo Hervieuxii libro desumpsi; textus autem quem vocant in iustam formam ubi opus erat mihi ipsi erat revocandus.

Postremo qua ratione Phaedrus metro iambico tam iucunde et polite usus sit, paucis explicandum est. Omnes praeter ultimum pedes spondeum recipiunt quem quintus plerumque habet eidemque dactylum; anapaestus cum et ipse eisdem in pedibus locum habeat, tamen in altero et tertio quartoque perraro occurrit neque vero duo anapaesti sese excipiunt. Proceleusmaticus in primo, tribrachys saepe in altero tertio quarto pede positus est. Quas praeterea observantias subtiliter explorari posse L. Muellerus ostendit permultas, eae pleraeque ex eo ortae esse mihi videntur, quod Phaedrus illud suum 'varietas delectat' ita fere in pangendis versibus diligentissime observavit, ut accentus verborum versuumque in altero tertioque atque etiam quarto pede fere semper consentiant (in quarto paene semper, nisi ubi vox in quintum porrecta a quinto quasi secum trahitur), in primo conspirent plerumque, contra in quinto sextoque totiens discrepent quotiens congruant. Haec ad elisionem quoque ceteraque de quibus magna cum cura Muellerus egit pertinent. Quattuor syllabae correptae nisi in primo pede et singularem ob causam app. 26, 1 nusquam deinceps se excipiunt (cf. ad IV 11, 3).

Eo iam perventum est, ut de ea ratione disputem quam in con-

stituendis poetae verbis secutus sum. Quo tamen munere brevissime defungi licet, cum novis codicum auxiliis non adiutus eis librorum lectionibus adhibitis, quas Muellerus in editione maiore quae anno 1877 prodiit composuit, hanc editionem conformaverim. Neque huius loci esse videtur enumerare, quibus locis a codicibus recesserim quorumque virorum doctorum emendationes his locis receperim: quod qui cognoscere volet, Muelleriana editione in comparationem adhibita tam facili plerumque opera indagabit quam quibus rursus locis ab illa recesserim codicesque secutus sim: ex quibus hoc affero, ubicumque per metricas rationes liceat, me *nihil* scripsisse cum PR, non *nil*, itemque *me hercules* trisyllabum; *beneficium* quoque et similia me ita efferri voluisse ut apud Horatium c. 3, 4, 41 effertur *consilium*. Fabularum inscriptiones non Phaedri sed hominis aetate posterioris esse sufficiet semel adnotasse: quas scholarum in usum intactas reliqui. Nunc eos modo locos afferam quibus scripsi quae in editione illa adnotata non inveniuntur. Sunt autem hi:

I 1, 12 tunc *addidi* (tum *iam Maehly*) | 2, 20 superque lignum *scripsi, cf.* 2, 1, 1 (lignumque super *PR*) | 4, 7 dente *ex Vossiano inserui* (adeo *PR*) | 12, 2 eruit *scripsi* (erit *PR*). *an* exserit? | 13, 13 *et* 14 *inter se segregavi* | 14, 8 misc. ant. ill. se *P; ordinem restitui* | 19, 9 ubi coepit illa *scripsi* cubile coepit illa *PR* cubile coepit *vulgo* | 29, 1 captent *scripsi* (captant *PR*) | 31, 14 *hunc versum Vossiani vestigia secutus addidi.* —

II 1, 8 sed *scripsi* (et *PR*) | 2, 2 nempe *corruptum puto* | 8 qui] cum *edd. vett., recte?* | 3, 2 *num* posuit? | 5 vivos: *fortasse* cunctos | 5 *inscr.* Ti. (*i. e.* Tiberius) *scripsi:* Item *PR edd. Ergo nulla hoc loco lacuna est* | 5, 16 leve *scripsi* come *PR* | 20 ille ut putaret *scripsi:* ut putavit *PR* | 6, 13 facili *scripsi:* facile *PR* | 7, 8 in illum *scripsi* (*cf. v.* 4): mulum *PR* | incursitant *Heinsius: puto* proruunt (trucidant *PR*) | 8, 1 *fortasse* Nemorosis cervus | *num post v.* 7 *et* 9 *lacunae sunt?* | *epil.* 10 sin *Ursinus:* si *PR* | 17 *versus in pedestrem sermonem mutatus mihi videtur. possis scribere:* nec quicquam docuit nisi bonos ut carperent. —

III *prol.* 18 Tonanti *scripsi:* tonanti *edd.* | 26 vile *scripsi:* dulce *PR* | 60 *interpunxi ut edd. vett.* | 2, 5 neminem quae laeserat *scripsi:* quamvis nemo laederet *PR* | 7, 21—24 *num post v.* 5 *ut canis responsum ponendi? cf. infra de Vossiano.* | 9 *inscr.* Socr. ad amicos *PR, correxi* | (10, 41 istos *Froehnerus*) | 12, 1 sterculino *Desbillons:* sterquilino *PR* | 15, 2 hac *scripsi:* haec *PR* | 17, 7 pendere *scripsi:* vendere *PR* | 18, 8 pinnis *scripsi:* plumis *PR* | *epil. v.* 14, *quia est tautologia versus* 13, *spurium puto* | 34 periculum est *PR. num poeta ipse memoria lapsus est?* —

IV *prol.* 3 tamen *add. Buechelerus* | 4 etiam: *num* itidem? | 5 quovis *scripsi:* quo *PR* | 14 vacabit *scripsi:* vacarit *Bentley, vulgo* (varie *PR*) | *fab.* 5 Aenigma *vel* Problema *inscribere malim* | 5, 5 et *delevi* et rusticam *PR* | 10 *post* tum *interpunxi* | 7, 20 improbos *scripsi* (*cf. Thuc.* 1, 8 *οἱ ἐκ τῶν νήσων κακοῦργοι ἀνέστησαν ὑπ' αὐτοῦ sc. τοῦ Μίνω*): imperium *PR* | 11, 3 *fortasse ab anapaesto ita incipit* qui onustus sacrilegio? on. q. s. *PR* | *post* 13, 3 *talem fere versum deesse quidam coniecit:* eadem pariter arte atque infidelitas | 17, 10 quod *scripsi:* aeque *PR* | 18: *post* 7 *lacunam constitui itemque post* 13 *ubi tale quid desidero:* canes interea, qui illis rem mandaverant, mirati *sqq.* | 19 iucundo (*cf.* 3, 1, 3) *scripsi:* sed multo *PR. possis etiam:* anūs occulto replent | 20 *interpunxi* | 19 *inscr.* misericordi *scripsi:* misericordia *PR* | 22, 25 obvius *P, num recte?* | 24, 10 *lacunam indicavi* (*cf. Voss.*) | 25 *inscr.*: *ita edd. vett.* Poeta *PR.* —

V 4, 10 *num* depressi? | 5, 31 die priore *conicio* | 6, 3 *interpunxi cum edd. vett. post* in commune *sc.*

proferatur | 6, 7 huic querelae concinet *Mueller, fort. recte* | 7 *inscr.* Procax (*sic PR*) *idem est quod* superbiens *v.* 38. *cf.* I 2, 2 | 7, 4 populo *Froehner:* paulo *PR* | 17 ut publicum i. p. i. *scripsi* ut i. pr. abducireum *PR* | 25 *fort.* modo reverso? —

Appendix. 1, 4 potius *scripsi* citius *VN* | 5 *fortasse* quam quamvis parvam tibi particulam impertiar | 2, 6 *fortasse* robora et tauri (*sed cf. Tac. Germ.* 5 gloria frontis) | 4, 22 *sic correxi anthol. lat.* 802, 22: f. ipse consentio *V* | 6, 3 subito *scripsi:* quid o *V* | 8, 17 *num* primum? | mussarunt *Buechelerus:* mussant *VN* | 20 *corruptus est* | 21 virum ut *VN, correxi anth.* 806 | 10, 5 h. b. narravit *scripsi:* narrat h. b. *V* | 12 set *ego* s. . . *N* et *V?* | 11, 2 *fortasse* iactantiorem Aesopus ut vidit, statim | 9 quam tu *add. Studemund* | 13, 5 virginis *scripsi cum VN* (*non est virgo, at famam assequitur virginis*) | 17 egregiam *Buechelerus* et *delevi:* aegram et *VN* | 14, 13 sui *Buecheler:* suae *VN* | 15, 15 nam *scripsi:* inquit *VN* | era *Orellius:* certe *VN* | 16, 2 gloriose *Burmannus:* gloriosa *V* | 6 soc. fera *Iannellius:* f. s. *VN* | 17, 4 quae: *an scribendum* cum? | 22, 2: *dein lacunam indicavi anth. lat.* 821. | 26, 1 *sequor VN* | 27, 8 es *scripsi:* est *VN* | 28 *inscr.* tuti *add. Buecheler.* —

Superest ut ex codice Vossiano (*V*) et anonymo quoque Weissenburgensi (*W*) et Romulo (*R*) addam, quicquid ad corrupta Phaedri verba restituenda cuiuscumque momenti esse videtur: id quod a nullo editorum adhuc factum esse miror.

I 2, 14 missum levi motu sonoque *V* | 16 mersae limo cum laterent *V* | 3, 8 imprudenti *VW* | 11 tr.] luctificam iterum *V* | notam sumpsitque iniquam famam *W* | 4, 3 nympharum *V* | 4 ab altero *V* | 5, 9 valeo *V*] cucurri *WR* | 8, 9 medicamen *V* | 11 quae] quod *V* | 3 iuvat importune, deinde quia ingratus postulat quod implere non possit *V* | 9, 1 dantem *V* | *post* 5: hoc vere te fecit insidiari et sustinere. Talibus *V* | 13, 2 turpi *V* | 5 hunc cum fuisset intuita *V, non WR* | alloqui *V* o quis *VWR* | 11 avide *V, non WR* | 19, 8 illa coepit cubile suum repetere *VR, sine* illa *W* | 20, 2 in flumine *V* | 5 coeperunt lambere: sic r. *V* | 21, 1 et desolatus *V* | 7 *sq.* hostile cornibus confodit *V, non WR* | 22, 6 nunc] nam *VWR* | reliquias . . totas devoras *V* (totum *WR*) | 23, 3 fur cum *VWR* | 24, 4 implevit *V, non R* | 5 altior *V* | 10 rupta interiit *V* rupta pelle mortua est *R* | 25, 5 Rapidius igitur currens ex Nilo cum b. *V* | 26 *post* 6: esuriens et verecunda (*lege* iracunda) abiit ciconia *add. V et fere R* | 27, 6 sacrilegii lueret *V* | 9 luis *V* | 11 et in stercoribus educatus *V* | 27 *post* 11: quid tibi profuit has invenire divitias? *V* | 28, 3 apposuit *V* | 6 quasi esset inferior *V* | 28, 8 at vulpis plena dolore *V* | 10 damnis miscens sanguinem *V* | 29, 5 indignum *V* —atus *WR* | *post* 6: dissimulansque *VR* agitavit caput *VWR.* qui extenso pede ostendit ungulam. Si *V* | 10 recessit ab ira et *V* | 31, 3 semper *V* | 8 pacto foederis, ut *V* | 10 at i. c. t. se m. *V* | 14 qui nostrum spiritum tali credidimus inimico *V* qui nos praedoni commisimus *W* quae nos tali commisimus *R.* —

II 6, 4 alto volavit caelo *W* (a. c. v. *R*) | 17 iniquo consilio interit (periit) *WR* | 8, 3 petit] fuit (*lege* fugit *cum R*) *V* | 8, *post* 7: silva te melius celares aut ungula secares campum quam hic devorareris *V et fere WR* | *post* 9: haec cum dixisset (illis diceret *W* loquitur *R*) obscuro se condidit loco *VW* | 19 statim vitam eripiet tuam *R et fere VW* | 21 nuper viderat neglecte suos et macilentos boves *V* | *epilogus: alia* (*num genuina?*) *habent W* 5, 11 *et R* 4, 22. —

III 2, 5 qui neminem laesit *WR* | 13 pecudes *WR* | 16 non curant *WR* | 7, *post* 9 latrones contra venientes; nullus passim ingreditur *V et fere WR* | *post* 10 *in VWR sequuntur v.* 21—24, *quos ut canis responsum aptissime post v.* 5 *ponendos puto* | *post* mecum 15: in cubile *V*,

ne timeas *V* nihil est quod timeas *WR* | 18 sum acrior *VWR* | 22 proiciunt *V* | *post* 23: mihi porrigitur *V* -ent *W* -it *R* | *post* 24: me blandiuntur omnes, mihi aqua abunde est, otiosus vita fruor *V*; *similia* *WR* | 12, 7 nec tu mihi prodes nec ego tibi *V* nec tibi ego prosum nec tu mihi *R* nec ego sum tibi nec tu mihi necessaria *W* | 18, 8 plumis *R* flammis *W*. —

IV 1, 7 tympana et cribella (*sic* *R*, cilibra *V* cymbala *W*) quae semper battuuntur *VWR* | 2, 15 periit] capitur *R* | 8, 4 si — cibo] aquam et cibos *V*, aliquid cib(or)um *WR* | c. 13 *ad fabulam* 51 *codicis Vossiani videtur spectare* | 14, 1 Cum sibi ferae regem fortissimum leonem fecissent *VR* (*sed W v. 1—2 cum Phaedro consentit*) | 6 postquam habere coepit de hac re poenitentiam *W et fere R*, ex hac re posteaquam poenituit *V*, *qui ita pergit:* et mutare naturam non potuit [patientia], coepit aliquos ducere in secretum *et* fallacia quaerere an os foetens haberet. qui dicerent 'putit' et qui 'non putit,' omnes laniabat, et saturabatur eorum carnibus. cum de multis hoc faceret, vocat simiam (simium *WR*) ad se, interrogat si putidum haberet os. ille vero cinnamomo suavius olere dixit, et quasi deorum altaria. leo vero erubuit laudatorem; cum sederet (ut laederet *recte W*), mutavit fidem (*Deinde pergit Romulus* 3, 20 *cum* *W* 5, 2; *V autem hic desinit*) et quaesivit fraudem, atque languere se simulavit (esse finxit languidum *W*). continue venerunt medici, qui ut venas consideraverunt, pulsum sanum ut viderunt, suaserunt ei sumere cibum aliquem qui levis esset et tolleret fastidium pro digestione. ut regibus omnia licent: 'ignota est' inquit 'mihi caro simii. vellem illam probare' (ignoro quis sit huic sapor *W*). ut est locutus, statim necatur beniloquus simius, ut eius carnem cito escam sumeret. *tum V*: Quia loqui poena est et tacere tormentum | 19, 2 quaedam colubrum *V* | 3 tota hieme fovit *VR* per totam hiemem f. *W* | 23, 3 *post* peperit: fama huius rei volat, et quos timor invaserat, resumpserunt spiritum, et quod malum putabant, in nihilum omnibus venit *R; similia W* | 24, 8 labia osculor, dulcia pungo (figo *R*) *VR* | *post* 10: et formica contra: haec quae dicis, improba pestis, laudas importunitatem tuam. num optata venis? *V* | *post* 14: et castas tu importuna (-ne *R*) adis (adoras *V*) *VR* | *post* 21: tempus meum (me *R*) gaudia sequuntur, tu cum (cur *V*) ventilata a (ventoso *R*) flabello pelleris sordida *VR*. —

V 10, 5 scabrosi dentes *V* | 9 laudasti quod fuimihi (fuimus *WR* et *W*) iam (nunc *R*) damnas quod sumus (sum *V*) *VWR* | memor esto pristini; quod hodie possumus, bona gratia apud te sit *sic fere add.* *VWR*. —

App. 1 *post* 2: quid est opus [sine causa] tanta longitudine? *W*, *similia* *VR* | *v.* 4 *sq.* per terram illam traherem sive per petras et spinas *R*, *similia VW* | et lutum, ne tu meo tegumento pulchrior videaris et locuples *R*, *similia W* | 9, 2 iocandi causa *WR* | 8 do tibi modium tr. *R* | 10, 6 vitulum . . bovi *WR* | 11 et cornu cum aliquos laeserit, lapidibus et fustibus debilitatur (immerens pereat *W*) *WR* | 13 *post* 29: quia miles potuit officiari mulieri *R* (?) | 17, 4 quae n.] ut vidit *R* | 6 satis est] expono fetum secura (-re) *WR* | *post* 7: obsecro, da mihi honorem. fuit etiam et tibi mater. Ille autem ut recessit frustra fraudulenter petendo fatigatus, ipsa statim profudit sarcinam *R et fere* *W* | *pro* 8: infelicissime peperisset *R* inf. pareret *W* | 26, 1 celeriter *R* | 4 *sq.* cui non se facere iurat malum *V*, *similia WR* | 6 late s.] esto securus, in aliam ei partem te fugisse dicam *R et similiter W* | 27, 8 est] sis *W* es *R*.

PHAEDRI

AVGVSTI LIBERTI

FABVLAE AESOPIAE

PHAEDRI

AVGVSTI LIBERTI

FABVLARVM AESOPIARVM

LIBER PRIMVS.

PROLOGVS.

Aesopus auctor quam materiam repperit,
hanc ego polivi versibus senariis.
duplex libelli dos est: quod risum movet
et quod prudenti vitam consilio monet.
calumniari si quis autem voluerit,
quod arbores loquantur, non tantum ferae,
fictis iocari nos meminerit fabulis.

I. LVPVS ET AGNVS.

Ad rivum eundem lupus et agnus venerant
siti compulsi; superior stabat lupus
longeque inferior agnus. tunc fauce improba
latro incitatus iurgii causam intulit.
'cur,' inquit, 'turbulentam fecisti mihi
aquam bibenti?' laniger contra timens:
'qui possum, quaeso, facere, quod quereris, lupe?
a te decurrit ad meos haustus liquor.'
repulsus ille veritatis viribus:
'ante hos sex menses male,' ait, 'dixisti mihi.'
respondit agnus: 'equidem natus non eram.'
'pater hercle tunc tuus,' inquit, 'male dixit mihi.'
atque ita correptum lacerat iniusta nece.
Haec propter illos scripta est homines fabula,
qui fictis causis innocentes opprimunt.

II. RANAE REGEM PETIERVNT.

Athenae cum florerent aequis legibus,
procax libertas civitatem miscuit
frenumque solvit pristinum licentia.
hic conspiratis factionum partibus
arcem tyrannus occupat Pisistratus.
cum tristem servitutem flerent Attici
(non quia crudelis ille, sed quoniam grave est
omne insuetis onus) et coepissent queri,
Aesopus talem tum fabellam rettulit.
Ranae vagantes liberis paludibus
clamore magno regem petiere a Iove,
qui dissolutos mores vi compesceret.
pater deorum risit atque illis dedit
parvum tigillum, missum quod subito vadis
motu sonoque terruit pavidum genus.
hoc mersum limo cum lateret diutius,
forte una tacite profert e stagno caput
et explorato rege cunctas evocat.
illae timore posito certatim adnatant
superque lignum turba petulans insilit.
quod cum inquinassent omni contumelia,
alium rogantes regem misere ad Iovem,
inutilis quoniam esset, qui fuerat datus.
tum misit illis hydrum, qui dente aspero
corripere coepit singulas. frustra necem
fugitant inertes; vocem praecludit metus.
furtim igitur dant Mercurio mandata ad Iovem,
adflictis ut succurrat. tunc contra deus:
'quia noluistis vestrum ferre,' inquit, 'bonum,
malum perferte.' — 'vos quoque, o cives,' ait,
'hoc sustinete, maius ne veniat, malum.'

III. GRACVLVS SVPERBVS ET PAVO.

Ne gloriari libeat alienis bonis
suoque potius habitu vitam degere,
Aesopus nobis hoc exemplum prodidit.

Tumens inani graculus superbia,
pennas, pavoni quae deciderant, sustulit
seque exornavit. deinde contemnens suos
se miscuit pavonum formoso gregi.
illi impudenti pennas eripiunt avi
fugantque rostris. male mulcatus graculus
redire maerens coepit ad proprium genus;
a quo repulsus tristem sustinuit notam.
tum quidam ex illis, quos prius despexerat:
'contentus nostris si fuisses sedibus
et quod natura dederat voluisses pati,
nec illam expertus esses contumeliam
nec hanc repulsam tua sentiret calamitas.'

IV. CANIS PER FLVVIVM CARNEM FERENS.

Amittit merito proprium qui alienum adpetit.
Canis per flumen carnem cum ferret natans,
lympharum in speculo vidit simulacrum suum,
aliamque praedam ab alio cane ferri putans
eripere voluit: verum decepta aviditas
et quem tenebat ore dimisit cibum,
nec quem petebat potuit dente attingere.

V. VACCA, CAPELLA, OVIS ET LEO.

Numquam est fidelis cum potente societas:
testatur haec fabella propositum meum.
Vacca et capella et patiens ovis iniuriae
socii fuere cum leone in saltibus.
hi cum cepissent cervum vasti corporis,
sic est locutus partibus factis leo:
'ego primam tollo, nominor quoniam leo;
secundam, quia sum fortis, tribuetis mihi;
tum, quia plus valeo, me sequetur tertia;
malo adficietur, si quis quartam tetigerit!'
sic totam praedam sola improbitas abstulit.

VI. RANAE AD SOLEM.

Vicini furis celebres vidit nuptias
Aesopus et continuo narrare incipit:
'Uxorem quondam Sol cum vellet ducere,
clamorem ranae sustulere ad sidera.
convicio permotus quaerit Iuppiter
causam querelae. quaedam tum stagni incola:
'nunc,' inquit, 'omnes unus exurit lacus
cogetque miseras arida sede emori.
quidnam futurum est, si crearit liberos?'

VII. VVLPES AD PERSONAM TRAGICAM.

Personam tragicam forte vulpes viderat:
'o quanta species,' inquit, 'cerebrum non habet!'
Hoc illis dictum est, quibus honorem et gloriam
fortuna tribuit, sensum communem abstulit.

VIII. LVPVS ET GRVIS.

Qui pretium meriti ab improbis desiderat,
bis peccat: primum quoniam indignos adiuvat;
impune abire deinde quia iam non potest.
Os devoratum fauce cum haereret lupi,
magno dolore victus coepit singulos
inlicere pretio, ut illud extraherent malum.
tandem persuasa est iure iurando gruis,
gulaeque credens colli longitudinem
periculosam fecit medicinam lupo.
a quo cum pactum flagitaret praemium:
'ingrata es,' inquit, 'ore quae nostro caput
incolume abstuleris et mercedem postules.'

IX. PASSER AD LEPOREM CONSILIATOR.

Sibi non cavere et aliis consilium dare
stultum esse paucis ostendemus versibus.

Oppressum ab aquila et fletus edentem graves
leporem obiurgabat passer: 'ubi pernicitas
nota,' inquit, 'illa est? quid ita cessarunt pedes?'
dum loquitur, ipsum accipiter necopinum rapit
questuque vano clamitantem interficit.
lepus semianimus: 'mortis en solacium!
qui modo securus nostra inridebas mala,
simili querela fata deploras tua.'

X. LVPVS ET VVLPES IVDICE SIMIO.

Quicumque turpi fraude semel innotuit,
etiam si verum dicit, amittit fidem.
hoc adtestatur brevis Aesopi fabula.
Lupus arguebat vulpem furti crimine;
negabat illa se esse culpae proximam.
tunc iudex inter illos sedit simius.
uterque causam cum perorassent suam,
dixisse fertur simius sententiam:
'tu non videris perdidisse quod petis;
te credo subripuisse quod pulchre negas.'

XI. ASINVS ET LEO VENANTES.

Virtutis expers verbis iactans gloriam
ignotos fallit, notis est derisui.
Venari asello comite cum vellet leo,
contexit illum frutice et admonuit simul,
ut insueta voce terreret feras,
fugientes ipse exciperet. hic auritulus
clamorem subito tollit totis viribus
novoque turbat bestias miraculo.
quae dum paventes exitus notos petunt,
leonis adfliguntur horrendo impetu.
qui postquam caede fessus est, asinum evocat
iubetque vocem premere. tunc ille insolens:
'qualis videtur opera tibi vocis meae?'
'insignis,' inquit, 'sic, ut, nisi nossem tuum
animum genusque, simili fugissem metu.'

XII. CERVVS AD FONTEM.

Laudatis utiliora, quae contempseris,
saepe inveniri haec eruit narratio.
Ad fontem cervus, cum bibisset, restitit
et in liquore vidit effigiem suam.
ibi dum ramosa mirans laudat cornua
crurumque nimiam tenuitatem vituperat,
venantum subito vocibus conterritus
per campum fugere coepit et cursu levi
canes elusit. silva tum excepit ferum,
in qua retentis impeditus cornibus
lacerari coepit morsibus saevis canum.
tunc moriens vocem hanc edidisse dicitur:
'o me infelicem! qui nunc demum intellego,
utilia mihi quam fuerint, quae despexeram,
et, quae laudaram, quantum luctus habuerint.'

XIII. VVLPES ET CORVVS.

Qui se laudari gaudet verbis subdolis,
sera dat poenas turpes paenitentia.
Cum de fenestra corvus raptum caseum
comesse vellet, celsa residens arbore,
vulpes hunc vidit, deinde sic coepit loqui:
'o qui tuarum, corve, pinnarum est nitor!
quantum decoris corpore et vultu geris!
si vocem haberes, nulla prior ales foret.'
at ille stultus dum vult vocem ostendere,
emisit ore caseum, quem celeriter
dolosa vulpes avidis rapuit dentibus.
tum demum ingemuit corvi deceptus stupor.
[Hac re probatur ingenium quantum valet.]
[Virtute semper praevalet sapientia.]

XIV. EX SVTORE MEDICVS.

Malus cum sutor inopia deperditus
medicinam ignoto facere coepisset loco

et venditaret falso antidotum nomine,
verbosis adquisivit sibi famam strophis.
hic cum iaceret morbo confectus gravi
rex urbis, eius experiendi gratia
scyphum poposcit: fusa dein simulans aqua
antidoto illius se miscere toxicum,
ebibere iussit ipsum posito praemio.
timore mortis ille tum confessus est,
non artis ulla medicae se prudentia,
verum stupore vulgi factum nobilem.
rex advocata contione haec edidit:
'quantae putatis esse vos dementiae,
qui capita vestra non dubitatis credere,
cui calceandos nemo commisit pedes?'
  Hoc pertinere vere ad illos dixerim,
quorum stultitia quaestus impudentiae est.

XV. ASINVS AD SENEM PASTOREM.

  In principatu commutando saepius
nil praeter domini nomen mutant pauperes.
id esse verum parva haec fabella indicat.
  Asellum in prato timidus pascebat senex.
is hostium clamore subito territus
suadebat asino fugere, ne possent capi.
at ille lentus: 'quaeso, num binas mihi
clitellas impositurum victorem putas?'
senex negavit. 'ergo quid refert mea,
cui serviam, clitellas dum portem meas?'

XVI. OVIS, CERVVS ET LVPVS.

  Fraudator homines cum vocat sponsum improbos,
non rem expedire, sed mala inferre expetit.
  Ovem rogabat cervus modium tritici
lupo sponsore. at illa praemetuens dolum:
'rapere atque abire semper adsuevit lupus,
tu de conspectu fugere veloci impetu:
ubi vos requiram, cum dies advenerit?'

XVII. OVIS, CANIS ET LVPVS.

Solent mendaces luere poenas malefici.
Calumniator ab ove cum peteret canis
quem commodasse panem se contenderet,
lupus, citatus testis, non unum modo
deberi dixit, verum adfirmavit decem.
ovis damnata falso testimonio
quod non debebat solvit. post paucos dies
bidens iacentem in fovea conspexit lupum.
'haec,' inquit, 'merces fraudis a superis datur.'

XVIII. MVLIER PARTVRIENS.

Nemo libenter recolit qui laesit locum.
Instante partu mulier actis mensibus
humi iacebat flebiles gemitus ciens.
vir est hortatus, corpus lecto reciperet,
onus naturae melius quo deponeret.
'minime,' inquit, 'illo posse confido loco
malum finiri, quo conceptum est initio.'

XIX. CANIS PARTVRIENS.

Habent insidias hominis blanditiae mali:
quas ut vitemus, versus subiecti monent.
Canis parturiens cum rogasset alteram,
ut fetum in eius tugurio deponeret,
facile impetravit: dein reposcenti locum
preces admovit, tempus exorans breve,
dum firmiores catulos posset ducere.
hoc quoque consumpto flagitare validius
ubi coepit illa: 'si mihi et turbae meae
par,' inquit, 'esse potueris, cedam loco.'

XX. CANES FAMELICI.

Stultum consilium non modo effectu caret,
sed ad perniciem quoque mortales devocat.

Corium depressum in fluvio viderunt canes.
id ut comesse extractum possent facilius,
aquam coepere ebibere: sed rupti prius
periere, quam quod petierant contingerent.

XXI. LEO SENEX, APER, TAVRVS ET ASINVS.

Quicumque amisit dignitatem pristinam,
ignavis etiam iocus est in casu gravi.
Defectus annis et desertus viribus
leo cum iaceret spiritum extremum trahens,
aper fulmineis ad eum venit dentibus
et vindicavit ictu veterem iniuriam.
infestis taurus mox confodit cornibus
hostile corpus. asinus, ut vidit ferum
impune laedi, calcibus frontem extudit.
at ille exspirans: 'fortes indigne tuli
mihi insultare: te, naturae dedecus,
quod ferre cogor, certe bis videor mori.'

XXII. MVSTELA ET HOMO.

Mustela ab homine prensa cum instantem necem
effugere vellet: 'parce, quaeso,' inquit, 'mihi,
quae tibi molestis muribus purgo domum.'
respondit ille: 'faceres si causa mea,
gratum esset et dedissem veniam supplici.
nunc quia laboras, ut fruaris reliquiis,
quas sunt rosuri, simul et ipsos devores,
noli imputare vanum beneficium mihi.'
atque ita locutus improbam leto dedit.
Hoc in se dictum debent illi agnoscere,
quorum privata servit utilitas sibi,
et meritum inane iactant imprudentibus.

XXIII. CANIS FIDELIS.

Repente liberalis stultis gratus est,
verum peritis inritos tendit dolos.

Nocturnus cum fur panem misisset cani,
obiecto temptans an cibo posset capi:
'heus,' inquit, 'linguam vis meam praecludere,
ne latrem pro re domini? multum falleris.
namque ista subita me iubet benignitas
vigilare, facias ne mea culpa lucrum.'

XXIV. RANA RVPTA ET BOS.

Inops, potentem dum vult imitari, perit.
In prato quondam rana conspexit bovem
et tacta invidia tantae magnitudinis
rugosam inflavit pellem: tum natos suos
interrogavit, an bove esset latior.
illi negarunt. rursus intendit cutem
maiore nisu, et simili quaesivit modo,
quis maior esset. illi dixerunt bovem.
novissime indignata dum vult validius
inflare sese, rupto iacuit corpore.

XXV. CANES ET CORCODILI.

Consilia qui dant prava cautis hominibus,
et perdunt operam et deridentur turpiter.
Canes currentes bibere ex Nilo flumine,
a corcodilis ne rapiantur, traditum est.
igitur cum currens bibere coepisset canis,
sic corcodilus: 'quamlibet lambe otio;
noli vereri.' at ille: 'facerem me hercules,
nisi esse scirem carnis te cupidum meae.'

XXVI. VVLPES ET CICONIA.

Nulli nocendum, si quis vero laeserit,
multandum simili iure fabella admonet.
Vulpes ad cenam dicitur ciconiam
prior invitasse et illi in patina liquidam
posuisse sorbitionem, quam nullo modo
gustare esuriens potuerit ciconia.
quae vulpem cum revocasset, intrito cibo

plenam lagonam posuit: huic rostrum inserens
satiatur ipsa et torquet convivam fame.
quae cum lagonae collum frustra lamberet,
peregrinam sic locutam volucrem accepimus:
'sua quisque exempla debet aequo animo pati.'

XXVII. CANIS ET THESAVRVS ET VVLTVRIVS.

Haec res avaris esse conveniens potest
et qui humiles nati dici locupletes student.
Humana effodiens ossa thesaurum canis
invenit et, violarat quia Manes deos,
iniecta est illi divitiarum cupiditas,
poenas ut sanctae Religioni penderet.
itaque aurum dum custodit, oblitus cibi
fame est consumptus. quem stans vulturius super
fertur locutus: 'o canis, merito iaces,
qui concupisti subito regales opes,
trivio conceptus, educatus stercore!'

XXVIII. VVLPES ET AQVILA.

Quamvis sublimes debent humiles metuere,
vindicta docili quia patet sollertiae.
Vulpinos catulos aquila quondam sustulit
nidoque posuit pullis, escam ut carperent.
hanc prosecuta mater orare incipit,
ne tantum miserae luctum importaret sibi.
contempsit illa, tuta quippe ipso loco.
vulpes ab ara rapuit ardentem facem
totamque flammis arborem circumdedit,
hosti dolorem damno miscens sanguinis.
aquila ut periclo mortis eriperet suos,
incolumes natos supplex vulpi tradidit.

XXIX. ASINVS INRIDENS APRVM.

Plerumque stulti, risum dum captent levem,
gravi destringunt alios contumelia
et sibi nocivum concitant periculum.

Asellus apro cum fuisset obvius:
'salve,' inquit, 'frater.' ille indignans repudiat
officium et quaerit, cur sic mentiri velit.
asinus demisso pene: 'similem si negas
tibi me esse, certe simile est hoc rostro tuo.'
aper, cum vellet facere generosum impetum,
repressit iram et: 'facilis vindicta est mihi,
sed inquinari nolo ignavo sanguine.'

XXX. RANAE METVENTES TAVRORVM PROELIA.

Humiles laborant, ubi potentes dissident.
Rana in palude pugnam taurorum intuens:
'heu quanta nobis instat pernicies!' ait.
interrogata ab alia, cur hoc diceret,
de principatu cum illi certarent gregis
longeque ab ipsis degerent vitam boves:
'est statio separata ac diversum genus;
sed pulsus regno nemoris qui profugerit,
paludis in secreta veniet latibula
et proculcatas obteret duro pede.
ita caput ad nostrum furor illorum pertinet.'

XXXI. MILVVS ET COLVMBAE.

Qui se committit homini tutandum improbo,
auxilia dum requirit, exitium invenit.
Columbae saepe cum fugissent miluum
et celeritate pennae vitassent necem,
consilium raptor vertit ad fallaciam
et genus inerme tali decepit dolo:
'quare sollicitum potius aevum ducitis,
quam regem me creatis icto foedere,
qui vos ab omni tutas praestem iniuria?'
illae credentes tradunt sese miluo;
qui regnum adeptus coepit vesci singulas
et exercere imperium saevis unguibus.
tunc de relicuis una: 'merito plectimur,
quae nostram vitam tali credidimus duci.'

LIBER SECVNDVS.

AVCTOR.

Exemplis continetur Aesopi genus;
nec aliud quicquam per fabellas quaeritur,
quam corrigatur error ut mortalium
acuatque sese diligens industria.
quicumque fuerit ergo narrandi iocus,
dum capiat aurem et servet propositum suum,
re commendatur, non auctoris nomine.
equidem omni cura morem servabo senis;
sed si libuerit aliquid interponere,
dictorum sensus ut delectet varietas,
bonas in partes, lector, accipias velim
ita, si rependet illam brevitas gratiam.
Cuius verbosa ne sit commendatio,
attende, cur negare cupidis debeas,
modestis etiam offerre, quod non petierint.

I. IVVENCVS, LEO ET PRAEDATOR.

Super iuvencum stabat deiectum leo.
praedator intervenit partem postulans.
'darem,' inquit, 'nisi soleres per te sumere':
et improbum reiecit. forte innoxius
viator est deductus in eundem locum
feroque viso rettulit retro pedem.
cui placidus ille: 'non est quod timeas,' ait;
'sed, quae debetur pars tuae modestiae,
audacter tolle!' tunc diviso tergore
silvas petivit, homini ut accessum daret.
Exemplum egregium prorsus et laudabile;
verum est aviditas dives et pauper pudor.

II. ANVS DILIGENS IVVENEM, ITEM PVELLA.

A feminis utcumque spoliari viros,
ament, amentur, nempe exemplo discimus.
Aetatis mediae quendam mulier non rudis
tenebat annos celans elegantia,
animosque eiusdem pulchra iuvenis ceperat.
ambae, videri dum volunt illi pares,
capillos homini legere coepere invicem.
qui se putaret fingi cura mulierum,
calvus repente factus est; nam funditus
canos puella, nigros anus evellerat.

III. AESOPVS AD QVENDAM DE SVCCESSV IMPROBORVM.

Laceratus quidam morsu vehementi canis
tinctum cruore panem misit malefico,
audierat esse quod remedium vulneris.
tunc sic Aesopus: 'noli coram pluribus
hoc facere canibus, ne nos vivos devorent,
cum scierint esse tale culpae praemium.'
Successus improborum plures adlicit.

IV. AQVILA, FELES ET APER.

Aquila in sublimi quercu nidum fecerat;
feles cavernam nancta in media pepererat;
sus nemoris cultrix fetum ad imam posuerat.
tum fortuitum feles contubernium
fraude et scelesta sic evertit malitia.
ad nidum scandit volucris: 'pernicies,' ait,
'tibi paratur, forsan et miserae mihi;
nam fodere terram quod vides cotidie
aprum insidiosum, quercum vult evertere,
ut nostram in plano facile progeniem opprimat.'
terrore offuso et perturbatis sensibus
derepit ad cubile setosae suis:

'magno,' inquit, 'in periclo sunt nati tui;
nam, simul exieris pastum cum tenero grege,
aquila est parata rapere porcellos tibi.'
hunc quoque timore postquam complevit locum,
dolosa tuto condidit sese cavo.
inde evagata noctu suspenso pede,
ubi esca se replevit et prolem suam,
pavorem simulans prospicit toto die.
ruinam metuens aquila ramis desidet;
aper rapinam vitans non prodit foras.
quid multa? inedia sunt consumpti cum suis
felisque catulis largam praebuerunt dapem.
Quantum homo bilinguis saepe concinnet mali,
documentum habere stulta credulitas potest.

V. TI. CAESAR AD ATRIENSEM.

Est ardalionum quaedam Romae natio,
trepide concursans, occupata in otio,
gratis anhelans, multa agendo nil agens,
sibi molesta et aliis odiosissima.
hanc emendare, si tamen possum, volo
vera fabella: pretium est operae adtendere.
Caesar Tiberius cum petens Neapolim
in Misenensem villam venisset suam,
quae monte summo posita Luculli manu
prospectat Siculum et respicit Tuscum mare:
ex alticinctis unus atriensibus,
cui tunica ab umeris linteo Pelusio
erat destricta, cirris dependentibus,
perambulante laeta domino viridia
alveolo coepit ligneo conspargere
humum aestuantem, iactans officium leve;
sed deridetur. inde notis flexibus
praecurrit alium in xystum, sedans pulverem.
agnoscit hominem Caesar remque intellegit.
ille ut putaret esse nescio quid boni:
'heus!' inquit dominus. ille enimvero adsilit,
donationis alacer certae gaudio.

tum sic iocata est tanti maiestas ducis:
'non multum egisti et opera nequiquam perit;
multo maioris alapae mecum veneunt.'

VI. AQVILA ET CORNIX.

Contra potentes nemo est munitus satis;
si vero accessit consiliator maleficus,
vis et nequitia quicquid oppugnant, ruit.
Aquila in sublime sustulit testudinem.
quae cum abdidisset cornea corpus domo
nec ullo pacto laedi posset condita,
venit per auras cornix et propter volans:
'opimam sane praedam rapuisti unguibus;
sed nisi monstraro quid sit faciendum tibi,
gravi nequiquam te lassabit pondere.'
promissa parte suadet, ut scopulum super
altis ab astris duram inlidat corticem,
qua comminuta facili vescatur cibo.
inducta verbis aquila, monitis paruit,
simul et magistrae large divisit dapem.
sic tuta quae naturae fuerat munere,
impar duabus occidit tristi nece.

VII. MVLI DVO ET RAPTORES.

Muli gravati sarcinis ibant duo:
unus ferebat fiscos cum pecunia,
alter tumentes multo saccos hordeo.
ille onere dives celsa cervice eminet
clarumque collo iactat tintinnabulum:
comes quieto sequitur et placido gradu.
subito latrones ex insidiis advolant
interque caedem ferro in illum incursitant,
diripiunt nummos: neglegunt vile hordeum.
spoliatus igitur casus cum fleret suos:
'equidem,' inquit alter, 'me contemptum gaudeo,
nam nil amisi nec sum laesus vulnere.'
Hoc argumento tuta est hominum tenuitas;
magnae periclo sunt opes obnoxiae.

VIII. CERVVS ET BOVES.

Cervus nemorosis excitatus latibulis,
ut venatorum fugeret instantem necem,
caeco timore proximam villam petit
et opportuno se bovili condidit.
hic bos latenti: 'quidnam voluisti tibi,
infelix, ultro qui ad necem cucurreris
hominumque tecto spiritum commiseris?'
at ille supplex: 'vos modo,' inquit, 'parcite;
occasione rursus erumpam data.'
spatium diei noctis excipiunt vices.
frondem bubulcus adfert, nil ideo videt.
eunt subinde et redeunt omnes rustici:
nemo animadvertit. transit etiam vilicus:
nec ille quicquam sentit. tum gaudens ferus
bubus quietis agere coepit gratias,
hospitium adverso quod praestiterint tempore.
respondit unus: 'salvum te cupimus quidem;
sed ille, qui oculos centum habet, si venerit,
magno in periclo vita vertetur tua.'
haec inter ipse dominus a cena redit,
et quia corruptos viderat nuper boves,
accedit ad praesepe: 'cur frondis parum est?
stramenta desunt! tollere haec aranea
quantum est laboris?' dum scrutatur singula,
cervi quoque alta est conspicatus cornua;
quem convocata iubet occidi familia
praedamque tollit. — haec significat fabula,
dominum videre plurimum in rebus suis.

AVCTOR.

Aesopi ingenio statuam posuere Attici
servumque collocarunt aeterna in basi,
patere honoris scirent ut cuncti viam
nec generi tribui, sed virtuti, gloriam.
quoniam occuparat alter, ne primus forem,
ne solus esset, studui (quod superfuit):

nec haec invidia, verum est aemulatio.
quod si labori faverit Latium meo,
plures habebit, quos opponat Graeciae.
sin livor obtrectare curam voluerit,
non tamen eripiet laudis conscientiam.
si nostrum studium ad aures cultas pervenit
et arte fictas animus sentit fabulas,
omnem querelam submovet felicitas.
sin autem rabulis doctus occurrit labor,
sinistra quos in lucem natura extulit
† nec quicquam possunt nisi meliores carpere,
fatale vitium corde durato feram,
donec fortunam criminis pudeat sui.

LIBER TERTIVS.

PHAEDRVS AD EVTYCHVM.

Phaedri libellos legere si desideras,
vaces oportet, Eutyche, a negotiis,
ut liber animus sentiat vim carminis.
'verum,' inquis, 'tanti non est ingenium tuum,
momentum ut horae pereat officiis meis.'
non ergo causa est manibus id tangi tuis,
quod occupatis auribus non convenit.
fortasse dices: 'aliquae venient feriae,
quae me soluto pectore ad studium vocent.
legesne, quaeso, potius viles nenias,
impendas curam quam rei domesticae,
reddas amicis tempora, uxori vaces,
animum relaxes, otium des corpori,
ut adsuetam fortius praestes vicem?'
mutandum tibi propositum est et vitae genus,
intrare si Musarum limen cogitas.
ego, quem Pierio mater enixa est iugo,
in quo Tonanti sancta Mnemosyne Iovi

fecunda novies artium peperit chorum,
quamvis in ipsa paene natus sim schola
curamque habendi penitus corde eraserim
et laude invicta vitam in hanc incubuerim,
fastidiose tamen in coetum recipior.
quid credis illi accidere, qui magnas opes
exaggerare quaerit omni vigilia,
docto labori vile praeponens lucrum?
sed iam 'quodcumque fuerit' (ut dixit Sinon,
ad regem cum Dardaniae perductus foret),
librum exarabo tertium Aesopi stilo,
honori et meritis dedicans illum tuis.
quem si leges, laetabor; sin autem minus,
habebunt certe, quo se oblectent, posteri.
  Nunc, fabularum cur sit inventum genus,
brevi docebo. servitus obnoxia,
quia quae volebat non audebat dicere,
adfectus proprios in fabellas transtulit
calumniamque fictis elusit iocis.
ego porro illius semita feci viam
et cogitavi plura quam reliquerat, —
in calamitatem deligens quaedam meam!
quod si accusator alius Seiano foret,
si testis alius, iudex alius denique,
dignum faterer esse me tantis malis,
nec his dolorem delenirem remediis.
suspitione si quis errabit sua
et rapiet ad se, quod erit commune omnium,
stulte nudabit animi conscientiam.
huic excusatum me velim nihilo minus:
neque enim notare singulos mens est mihi,
verum ipsam vitam et mores hominum ostendere.
  Rem me professum dicet forsan quis gravem.
si Phryx Aesopus potuit, si Anacharsis Scytha
aeternam famam condere ingenio suo:
ego, litteratae qui sum propior Graeciae,
cur somno inerti deseram patriae decus?
Threissa cum gens numeret auctores suos,
Linoque Apollo sit parens, Musa Orpheo,
qui saxa cantu movit et domuit feras

Hebrique tenuit impetus dulci mora.
ergo hinc abesto, Livor, ne frustra gemas,
quoniam sollemnis mihi debetur gloria.
Induxi te ad legendum; sincerum mihi
candore noto reddas iudicium peto.

I. ANVS AD AMPHORAM.

Anus iacere vidit epotam amphoram,
adhuc Falerna faece e testa nobili
odorem quae iucundum late spargeret.
hunc postquam totis avida traxit naribus:
'o suavis anima! quale in te dicam bonum
antehac fuisse, tales cum sint reliquiae?'
Hoc quo pertineat, dicet, qui me noverit.

II. PANTHERA ET PASTORES.

Solet a despectis par referri gratia.
Panthera imprudens olim in foveam decidit.
videre agrestes: alii fustes congerunt,
alii onerant saxis; quidam contra miseriti
periturae quippe, neminem quae laeserat,
misere panem, ut sustineret spiritum.
nox insecuta est: abeunt securi domum,
quasi inventuri mortuam postridie.
at illa, vires ut refecit languidas,
veloci saltu fovea sese liberat
et in cubile concito properat gradu.
paucis diebus interpositis provolat,
pecus trucidat, ipsos pastores necat,
et cuncta vastans saevit irato impetu.
tum sibi timentes, qui ferae pepercerant,
damnum haud recusant, tantum pro vita rogant.
at illa: 'memini quis me saxo petierit,
quis panem dederit: vos timere absistite;
illis revertor hostis, qui me laeserunt.'

III. AESOPVS ET RVSTICVS.

Vsu peritus hariolo veracior
vulgo esse fertur, causa sed non dicitur;
notescet quae nunc primum fabella mea.
Habenti cuidam pecora pepererunt oves
agnos humano capite. monstro exterritus
ad consulendos currit maerens hariolos.
hic pertinere ad domini respondet caput,
et avertendum victima periculum.
ille autem adfirmat coniugem esse adulteram
et insitivos significari liberos,
sed expiari posse maiore hostia.
quid multa? variis dissident sententiis
hominisque curam cura maiore adgravant.
Aesopus ibi stans, naris emunctae senex,
natura numquam verba cui potuit dare:
'si procurare vis ostentum, rustice,
uxores,' inquit, 'da tuis pastoribus.'

IV. LANIVS ET SIMIVS.

Pendere ad lanium quidam vidit simium,
inter relicuas merces atque obsonia;
quaesivit, quidnam saperet? tum lanius iocans:
'quale,' inquit, 'caput est, talis praestatur sapor.'
Ridicule magis hoc dictum quam vere aestimo;
quando et formosos saepe inveni pessimos,
et turpi facie multos cognovi optimos.

V. AESOPVS ET PETVLANS.

Successus ad perniciem multos devocat.
Aesopo quidam petulans lapidem impegerat.
'tanto,' inquit, 'melior!' assem deinde illi dedit,
sic prosecutus: 'plus non habeo me hercules,
sed, unde accipere possis, monstrabo tibi.

venit ecce dives et potens: huic similiter
impinge lapidem, et dignum accipies praemium.'
persuasus ille fecit, quod monitus fuit;
sed spes fefellit impudentem audaciam:
comprensus namque poenas persolvit cruce.

VI. MVSCA ET MVLA.

Musca in temone sedit et mulam increpans
'quam tarda es!' inquit, 'non vis citius progredi?
vide ne dolone collum compungam tibi.'
respondit illa: 'verbis non moveor tuis;
sed istum timeo, sella qui prima sedens
tergum flagello temperat lento meum
et ora frenis continet spumantibus.
quapropter aufer frivolam insolentiam;
namque ubi tricandum et ubi currendum sit scio.'
Hac derideri fabula merito potest,
qui sine virtute vanas exercet minas.

VII. LVPVS AD CANEM.

Quam dulcis sit libertas, breviter proloquar.
Cani perpasto macie confectus lupus
forte occucurrit. dein salutatum invicem
ut restiterunt: 'unde sic, quaeso, nites?
aut quo cibo fecisti tantum corporis?
ego, qui sum longe fortior, pereo fame.'
canis simpliciter: 'eadem est condicio tibi,
praestare domino si par officium potes.'
'quod?' inquit ille. 'custos ut sis liminis,
a furibus tuearis et noctu domum.'
'ego vero sum paratus: nunc patior nives
imbresque in silvis asperam vitam trahens:
quanto est facilius mihi sub tecto vivere
et otiosum largo satiari cibo!'
'veni ergo mecum!' dum procedunt, aspicit
lupus a catena collum detritum canis.
'unde hoc, amice?' 'nihil est.' 'dic, quaeso, tamen!'

'quia videor acer, alligant me interdiu,
luce ut quiescam et vigilem, nox cum venerit:
crepusculo solutus, qua visum est, vagor.
adfertur ultro panis; de mensa sua
dat ossa dominus; frusta iactat familia
et, quod fastidit quisque, pulmentarium.
sic sine labore venter impletur meus.'
'age, si quo abire est animus, est licentia?'
'non plane est,' inquit. 'fruere, quae laudas, canis:
regnare nolo, liber ut non sim mihi.'

VIII. SOROR ET FRATER.

Praecepto monitus saepe te considera.
Habebat quidam filiam turpissimam
idemque insignem pulchra facie filium.
hi speculum in cathedra matris ut positum fuit
pueriliter ludentes forte inspexerunt.
hic se formosum iactat: illa irascitur
nec gloriantis sustinet fratris iocos,
accipiens quippe cuncta in contumeliam.
ergo ad patrem decurrit laesura invicem
magnaque invidia criminatur filium,
vir natus quod rem feminarum tetigerit.
amplexus ille utrumque et carpens oscula
dulcemque in ambos caritatem partiens:
'cotidie,' inquit, 'speculo vos uti volo:
tu formam ne corrumpas nequitiae malis;
tu faciem ut istam moribus vincas bonis!'

IX. SOCRATES DE AMICIS.

Vulgare amici nomen, sed rara est fides.
Cum parvas aedes sibi fundasset Socrates
(cuius non fugio mortem, si famam adsequar,
et cedo invidiae, dummodo absolvar cinis),
ex populo sic nescio quis, ut fieri solet:
'quaeso, tam angustam talis vir ponis domum?'
'utinam,' inquit, 'veris hanc amicis impleam!'

X. POETA
DE CREDERE ET NON CREDERE.

Periculosum est credere et non credere.
utriusque exemplum breviter exponam rei.
Hippolytus obiit, quia novercae creditum est;
Cassandrae quia non creditum, ruit Ilium.
ergo exploranda est veritas multum prius,
quam stulte prava iudicet sententia.
sed fabulosam ne vetustatem eleves,
narrabo tibi, memoria quod factum est mea.
Maritus quidam cum diligeret coniugem
togamque puram iam pararet filio,
seductus in secretum a liberto est suo,
sperante heredem suffici se proximum.
qui cum de puero multa mentitus foret
et plura de flagitiis castae mulieris,
adiecit id, quod sentiebat maxime
doliturum amanti, ventitare adulterum
stuproque turpi pollui famam domus.
incensus ille falso uxoris crimine
simulavit iter ad villam clamque in oppido
subsedit: deinde noctu subito ianuam
intravit, recta cubiculum uxoris petens,
in quo dormire mater natum iusserat,
aetatem adultam servans diligentius.
dum quaerunt lumen, dum concursant familia,
irae furentis impetum non sustinens
ad lectum accedit, temptat in tenebris caput.
ut sentit tonsum, gladio pectus transigit,
nihil respiciens, dum dolorem vindicet.
lucerna adlata, simul aspexit filium
sanctamque uxorem dormientem cubiculo,
sopita primo quae nil somno senserat,
repraesentavit in se poenam facinoris
et ferro incubuit, quod credulitas strinxerat.
accusatores postularunt mulierem
Romamque pertraxerunt ad centumviros.
maligna insontem deprimit suspitio,

quod bona possideat. stant patroni fortiter
causam tuentes innocentis feminae.
a divo Augusto tunc petiere iudices,
ut adiuvaret iuris iurandi fidem,
quod ipsos error implicuisset criminis.
qui postquam tenebras dispulit calumniae
certumque fontem veritatis repperit:
'luat,' inquit, 'poenas causa libertus mali;
namque orbam nato simul et privatam viro
miserandam potius quam damnandam existimo.
quod si delata perscrutatus crimina
paterfamilias esset, si mendacium
subtiliter rimasset, a radicibus
non evertisset scelere funesto domum.'
Nil spernat auris, nec tamen credas statim,
quandoquidem et illi peccant, quos minime putes,
et qui non peccant, impugnantur fraudibus.
Hoc admonere simplices etiam potest,
opinione alterius ne quid ponderent:
ambitio namque dissidens mortalium
aut gratiae subscribit aut odio suo.
erit ille notus, quem per te cognoveris.
Haec exsecutus sum propterea pluribus,
brevitate nimia quoniam quosdam offendimus.

XI. EVNVCHVS AD IMPROBVM.

Eunuchus litigabat cum quodam improbo,
qui super obscena dicta et petulans iurgium
damnum insectatus est amissi roboris.
'en,' ait, 'hoc unum est, cur laborem validius,
integritatis testes quia desunt mihi.
sed quid fortunae, stulte, delictum arguis?
id demum est homini turpe, quod meruit pati.'

XII. PVLLVS AD MARGARITAM.

In sterculino pullus gallinaceus
dum quaerit escam, margaritam repperit.
'iaces indigno quanta res,' inquit, 'loco!

hoc si quis pretii cupidus vidisset tui,
olim redisses ad splendorem pristinum.
ego quod te inveni, potior cui multo est cibus,
nec tibi prodesse nec mihi quicquam potest.'
Hoc illis narro, qui me non intellegunt.

XIII. APES ET FVCI VESPA IVDICE.

Apes in alta fecerant quercu favos:
hos fuci inertes esse dicebant suos.
lis ad forum deducta est, vespa iudice.
quae genus utrumque nosset cum pulcherrime,
legem duabus hanc proposuit partibus:
'non inconveniens corpus et par est color,
in dubium plane res ut merito venerit.
sed ne religio peccet imprudens mea,
alvos accipite et ceris opus infundite,
ut ex sapore mellis et forma favi,
de quis nunc agitur, auctor horum appareat.'
fuci recusant: apibus condicio placet.
tunc illa talem protulit sententiam:
'apertum est, quis non possit et quis fecerit.
quapropter apibus fructum restituo suum.'
Hanc praeterissem fabulam silentio,
si pactam fuci non recusassent fidem.

XIV. DE LVSV ET SEVERITATE.

Puerorum in turba quidam ludentem Atticus
Aesopum nucibus cum vidisset, restitit
et quasi delirum risit. quod sensit simul
derisor potius quam deridendus senex,
arcum retensum posuit in media via:
'heus!' inquit, 'sapiens, expedi, quid fecerim!'
concurrit populus. ille se torquet diu
nec quaestionis positae causam intellegit.
novissime succumbit. tum victor sophus:
'cito rumpes arcum, semper si tensum habueris;
at si laxaris, cum voles, erit utilis.'
Sic lusus animo debent aliquando dari,
ad cogitandum melior ut redeat tibi.

XV. CANIS AD AGNVM.

Inter capellas agno palanti canis:
'stulte,' inquit, 'erras; non est hac mater tua,'
ovesque segregatas ostendit procul.
'non illam quaero, quae, cum libitum est, concipit,
dein portat onus ignotum certis mensibus,
novissime prolapsam effundit sarcinam;
verum illam, quae me nutrit admoto ubere
fraudatque natos lacte, ne desit mihi.'
'tamen illa est potior, quae te peperit.' 'non ita est.
unde illa scivit, niger an albus nascerer?
age porro: parere si voluisset feminam,
quid profecisset, cum crearer masculus?
beneficium magnum sane natali dedit,
ut exspectarem lanium in horas singulas!
cuius potestas nulla in gignendo fuit,
cur hac sit potior, quae iacentis miserita est
dulcemque sponte praestat benivolentiam?
facit parentes bonitas, non necessitas.'
His demonstrare voluit auctor versibus,
obsistere homines legibus, meritis capi.

XVI. CICADA ET NOCTVA.

Humanitati qui se non accommodat,
plerumque poenas oppetit superbiae.
Cicada acerbum noctuae convicium
faciebat, solitae victum in tenebris quaerere
cavoque ramo capere somnum interdiu.
rogata est, ut taceret. multo validius
clamare coepit. rursus admota prece
accensa magis est. noctua ut vidit sibi
nullum esse auxilium et verba contemni sua,
hac est adgressa garrulam fallacia:
'dormire quia me non sinunt cantus tui,
sonare citharam quos putas Apollinis,
potare est animus nectar, quod Pallas mihi
nuper donavit; si non fastidis, veni;

una bibamus.' illa, quae arebat siti,
simul cognovit vocem laudari suam,
cupide advolavit. noctua egressa e cavo
trepidantem consectata est et leto dedit.
sic, viva quod negarat, tribuit mortua.

XVII. ARBORES IN DEORVM TVTELA.

Olim, quas vellent esse in tutela sua,
divi legerunt arbores. quercus Iovi,
at myrtus Veneri placuit, Phoebo laurea,
pinus Cybebae, populus celsa Herculi.
Minerva admirans, quare steriles sumerent,
interrogavit. causam dixit Iuppiter:
'honorem fructu ne videamur pendere.'
'at me hercules narrabit quod quis voluerit:
oliva nobis propter fructum est gratior.'
tunc sic deorum genitor atque hominum sator:
'o nata, merito sapiens dicere omnibus!
nisi utile est quod facimus, stulta est gloria.'
Nihil agere, quod non prosit, fabella admonet.

XVIII. PAVO AD IVNONEM DE VOCE SVA.

Pavo ad Iunonem venit indigne ferens,
cantus luscinii quod sibi non tribuerit;
illum esse cunctis avibus admirabilem,
se derideri, simul ac vocem miserit.
tunc consolandi gratia dixit dea:
'sed forma vincis, vincis magnitudine;
nitor smaragdi collo praefulget tuo,
pictisque pinnis gemmeam caudam explicas.'
'quo mi,' inquit, 'mutam speciem, si vincor sono?'
'fatorum arbitrio partes sunt vobis datae:
tibi forma, vires aquilae, luscinio melos,
augurium corvo, laeva cornici omina,
omnesque propriis sunt contentae dotibus.'
Noli adfectare quod tibi non est datum,
delusa ne spes ad querelam reccidat.

XIX. AESOPVS RESPONDET GARRVLO.

Aesopus domino solus cum esset familia,
parare cenam iussus est maturius.
ignem ergo quaerens, aliquot lustravit domus
tandemque invenit, ubi lucernam accenderet.
tum circum eunti fuerat quod iter longius,
effecit brevius: namque recta per forum
coepit redire. et quidam ex turba garrulus:
'Aesope, medio sole quid cum lumine?'
'hominem,' inquit, 'quaero,' et abiit festinans domum.
Hoc si molestus ille ad animum rettulit,
sensit profecto se hominem non visum seni,
intempestive qui occupato adluserit.

POETA.

Supersunt mihi quae scribam, sed parco sciens;
primum esse videar ne tibi molestior,
distringit quem multarum rerum varietas;
dein si quis eadem forte conari velit,
habere ut possit aliquid operis residui:
quamvis materiae tanta abundet copia,
labori faber ut desit, non fabro labor.
brevitati nostrae praemium ut reddas, peto,
quod es pollicitus: exhibe vocis fidem.
nam vita morti propior est cotidie,
et hoc minus perveniet ad me muneris,
quo plus consumet temporis dilatio.
si cito rem perages, usus fiet longior.
[fruar diutius, si celerius cepero.]
languentis aevi dum sunt aliquae reliquiae,
auxilio locus est: olim senio debilem
frustra adiuvare bonitas nitetur tua,
cum iam desierit esse beneficium utile
et mors vicina flagitabit debitum.
stultum admovere tibi preces existimo,
proclivis ultro cum sit misericordia.
saepe impetravit veniam confessus reus:

quanto innocenti iustius debet dari?
tuae sunt partes; fuerunt aliorum prius;
dein simili gyro venient aliorum vices.
decerne quod religio, quod patitur fides,
et graviter me tutare iudicio tuo.
excedit animus quem proposuit terminum;
sed difficulter continetur spiritus,
integritatis qui sincerae conscius
a noxiorum premitur insolentiis.
qui sint, requires? apparebunt tempore.
ego, quondam legi quam puer sententiam
„palam muttire plebeio piaculum est,“
dum sanitas constabit, pulchre meminero.

LIBER QVARTVS.

POETA AD PARTICVLONEM.

Cum destinassem terminum operi statuere
in hoc, ut aliis esset materiae satis,
consilium tacito corde damnavi tamen.
nam si quis talis etiam tituli est appetens,
quovis pacto indagabit, quidnam omiserim,
ut illud ipsum cupiat famae tradere,
sua cuique cum sit animi cogitatio
colorque proprius. ergo non levitas mihi,
sed certa ratio causam scribendi dedit.
quare, Particulo, quoniam caperis fabulis
(quas Aesopias, non Aesopi, nomino,
quia paucas ille ostendit, ego plures fero,
usus vetusto genere, sed rebus novis),
quartum libellum, dum vacabit, perleges.
hunc obtrectare si volet malignitas,
imitari dum non possit, obtrectet licet.
mihi parta laus est, quod tu, quod similes tui

vestras in chartas verba transfertis mea
dignumque longa iudicatis memoria.
inlitteratum plausum nec desidero.

I. ASINVS ET GALLI.

Qui natus est infelix, non vitam modo
tristem decurrit, verum post obitum quoque
persequitur illum dura fati miseria.
Galli Cybebes circum in quaestus ducere
asinum solebant baiulantem sarcinas.
is cum labore et plagis esset mortuus,
detracta pelle sibi fecerunt tympana.
rogati mox a quodam, delicio suo
quidnam fecissent, hoc iocati sunt modo:
'putabat se post mortem securum fore;
ecce aliae plagae congeruntur mortuo!'

II. POETA.

Ioculare tibi videtur: et sane levi,
dum nihil habemus maius, calamo ludimus.
sed diligenter intuere has nenias:
quantam sub illis utilitatem reperies!
non semper ea sunt, quae videntur; decipit
frons prima multos: rara mens intellegit,
quod interiore condidit cura angulo.
hoc ne locutus sine mercede existimer,
fabellam adiciam de mustela et muribus.
Mustela cum annis et senecta debilis
mures veloces non valeret adsequi,
involvit se farina et obscuro loco
abiecit neglegenter. mus escam putans
adsiluit et comprensus occubuit neci.
alter similiter periit, deinde et tertius.
aliquot secutis venit et retorridus,
qui saepe laqueos et muscipula effugerat;
proculque insidias cernens hostis callidi:
'sic valeas,' inquit, 'ut farina es, quae iaces!'

III. DE VVLPE ET VVA.

Fame coacta vulpes alta in vinea
uvam adpetebat summis saliens viribus:
quam tangere ut non potuit, discedens ait:
'nondum matura est; nolo acerbam sumere.'
Qui, facere quae non possunt, verbis elevant,
adscribere hoc debebunt exemplum sibi,

IV. EQVVS ET APER.

Equus sedare solitus quo fuerat sitim,
dum sese aper volutat, turbavit vadum.
hinc orta lis est. sonipes iratus fero
auxilium petiit hominis; quem dorso levans
rediit ad hostem. iactis hunc telis eques
postquam interfecit, sic locutus traditur:
'laetor tulisse auxilium me precibus tuis;
nam praedam cepi et didici, quam sis utilis.'
atque ita coegit frenos invitum pati.
tum maestus ille: 'parvae vindictam rei
dum quaero demens, servitutem repperi.'
Haec iracundos admonebit fabula,
impune potius laedi quam dedi alteri.

V. POETA.

Plus esse in uno saepe quam in turba boni,
narratione posteris tradam brevi.
Quidam decedens tres reliquit filias:
unam formosam et oculis venantem viros;
at alteram lanificam, frugi, rusticam;
devotam vino tertiam et turpissimam.
harum autem matrem fecit heredem senex
sub condicione, totam ut fortunam tribus
aequaliter distribuat, sed tali modo:

ne data possideant aut fruantur; tum: simul
habere res desierint, quas acceperint,
centena matri conferant sestertia.
Athenas rumor implet. mater sedula
iuris peritos consulit; nemo expedit,
quo pacto non possideant, quod fuerit datum,
fructumve capiant; deinde, quae tulerint nihil,
quanam ratione conferant pecuniam.
postquam consumpta est temporis longi mora,
nec testamenti potuit sensus colligi,
fidem advocavit, iure neglecto, parens.
seponit moechae vestem, mundum muliebrem,
lavationem argenteam, eunuchos, glabros;
lanificae agellos, pecora, villam, operarios,
boves, iumenta et instrumentum rusticum;
potrici plenam antiquis apothecam cadis,
domum politam et delicatos hortulos.
sic destinata dare cum vellet singulis
et adprobaret populus, qui illas nòverat,
Aesopus media subito in turba constitit:
'o si maneret condito sensus patri,
quam graviter ferret, quod voluntatem suam
interpretari non potuissent Attici!'
rogatus deinde solvit errorem omnium:
'domum et ornamenta cum venustis hortulis
et vina vetera date lanificae rusticae;
vestem, uniones, pedisequos et cetera
illi adsignate, vitam quae luxu trahit;
agros et villam et pecora cum pastoribus
donate moechae. nulla poterit perpeti,
ut moribus quid teneat alienum suis.
deformis cultum vendet, ut vinum paret;
agros abiciet moecha, ut ornatum gerat;
at illa gaudens pecore et lanae dedita
quacumque summa tradet luxuriae domum.
sic nulla possidebit, quod fuerit datum,
et dictam matri conferent pecuniam
ex pretio rerum, quas vendiderint singulae.'
Ita quod multorum fugit imprudentiam,
unius hominis repperit sollertia.

VI. PVGNA MVRIVM ET MVSTELARVM.

Cum victi mures mustelarum exercitu
(historia quorum et in tabernis pingitur)
fugerent et artos circum trepidarent cavos,
aegre recepti tamen evaserunt necem.
duces eorum, qui capitibus cornua
suis ligarant, ut conspicuum in proelio
haberent signum, quod sequerentur milites,
haesere in portis suntque capti ab hostibus;
quos immolatos victor avidis dentibus
capacis alvi mersit tartareo specu.
Quemcumque populum tristis eventus premit,
periclitatur magnitudo principum;
minuta plebes facili praesidio latet.

VII. PHAEDRVS.

Tu, qui, nasute, scripta destringis mea
et hoc iocorum legere fastidis genus,
parva libellum sustine patientia,
severitatem frontis dum placo tuae.
en in coturnis prodit Aesopus novis.
'Vtinam nec umquam Pelii nemoris iugo
pinus bipinni concidisset Thessala,
nec ad professae mortis audacem viam
fabricasset Argus opera Palladia ratem,
inhospitalis prima quae ponti sinus
patefecit in perniciem Graium et barbarum!
namque et superbi luget Aeetae domus,
et regna Peliae scelere Medeae iacent,
quae saevum ingenium variis involvens dolis
illic per artus fratris explicuit fugam,
hic caede patris Peliadum infecit manus.'
Quid tibi videtur? hoc quoque insulsum est, ais,
falsoque dictum; longe quia vetustior
Aegaea Minos classe perdomuit freta
iustoque vindicavit exemplo improbos.
quid ergo possum facere tibi, lector Cato,

si nec fabellae te iuvant nec fabulae?
noli molestus esse omnino litteris,
maiorem exhibeant ne tibi molestiam!
Hoc illis dictum est, qui stultitia nauseant
et, ut putentur sapere, caelum vituperant.

VIII. SERPENS AD FABRVM FERRARIVM.

Mordaciorem qui improbo dente adpetit,
hoc argumento se describi sentiat.
In officinam fabri venit vipera.
haec cum temptaret, si qua res esset cibi,
limam momordit. illa contra contumax:
'quid me,' inquit, 'stulta, dente captas laedere,
omne adsuevi ferrum quae conrodere?'

IX. VVLPES ET CAPER.

Homo in periclum simul ac venit callidus,
reperire effugium quaerit alterius malo.
Cum decidisset vulpes in puteum inscia
et altiore clauderetur margine,
devenit hircus sitiens in eundem locum;
simul rogavit, esset an dulcis liquor
et copiosus? illa fraudem moliens:
'descende, amice; tanta bonitas est aquae,
voluptas ut satiari non possit mea.'
immisit se barbatus. tum vulpecula
evasit puteo, nixa celsis cornibus,
hircumque clauso liquit haerentem vado.

X. DE VITIIS HOMINVM.

Peras imposuit Iuppiter nobis duas:
propriis repletam vitiis post tergum dedit,
alienis ante pectus suspendit gravem.
Hac re videre nostra mala non possumus;
alii simul delinquunt, censores sumus.

XI. FVR ET LVCERNA.

Lucernam fur accendit ex ara Iovis
ipsumque compilavit ad lumen suum.
qui sacrilegio onustus cum discederet,
repente vocem sancta misit Religio:
'malorum quamvis ista fuerint munera
mihique invisa, ut non offendar subripi,
tamen, sceleste, spiritu culpam lues,
olim cum adscriptus venerit poenae dies.
sed ne ignis noster facinori praeluceat,
per quem verendos excolit pietas deos,
veto esse tale luminis commercium.'
itaque hodie nec lucernam de flamma deum
nec de lucerna fas est accendi sacrum.
Quot res contineat hoc argumentum utiles,
non explicabit alius, quam qui repperit.
significat primo, saepe, quos ipse alueris,
tibi inveniri maxime contrarios;
secundo ostendit scelera non ira deum,
fatorum dicto sed puniri tempore;
novissime interdicit, ne cum malefico
usum bonus consociet ullius rei.

XII. MALAS ESSE DIVITIAS.

Opes invisae merito sunt forti viro,
quia dives arca veram laudem intercipit.
Caelo receptus propter virtutem Hercules
cum gratulantes persalutasset deos,
veniente Pluto, qui Fortunae est filius,
avertit oculos. causam quaesivit pater.
'odi,' inquit, 'illum, quia malis amicus est
simulque obiecto cuncta corrumpit lucro.'

XIII. . . .

'Vtilius homini nihil est quam recte loqui'
probanda cunctis est quidem sententia,
sed ad perniciem solet agi sinceritas
. . . .
. . . .

XIV. DE LEONE REGNANTE.

Cum se ferarum regem fecisset leo
et aequitatis vellet famam consequi,
a pristina deflexit consuetudine
atque inter illas tenui contentus cibo
sancta incorrupta iura reddebat fide.
postquam labare coepit poenitentia,
. . . .
. . . .

XV. PROMETHEVS.

. . . .
. . . .
a fictione veretri linguam mulieris.
adfinitatem traxit inde obscenitas.'
Rogavit alter, tribadas et molles mares
quae ratio procreasset? exposuit senex:
'Idem Prometheus, auctor vulgi fictilis
(qui simul offendit ad fortunam, frangitur),
naturae partes, veste quas celat pudor,
cum separatim toto finxisset die,
aptare mox ut posset corporibus suis,
ad cenam est invitatus subito a Libero.
ubi inrigatus multo venas nectare
sero domum est reversus titubanti pede.
tum semisomno corde et errore ebrio
adplicuit virginale generi masculo
et masculina membra adposuit feminis.
ita nunc libido pravo fruitur gaudio.'

XVI. DE CAPRIS BARBATIS.

Barbam capellae cum impetrassent ab Iove,
hirci maerentes indignari coeperunt,
quod dignitatem feminae aequassent suam.
'sinite,' inquit, 'illas gloria vana frui

et usurpare vestri ornatum muneris,
pares dum non sint vestrae fortitudini.'
Hoc argumentum monet, ut sustineas tibi
habitu esse similes, qui sint virtute impares.

XVII. DE FORTVNIS HOMINVM.

Cum de fortunis quidam quereretur suis,
Aesopus finxit consolandi gratia:
'Vexata saevis navis tempestatibus
inter vectorum lacrimas et mortis metum,
faciem ad serenam subito ut mutatur dies,
ferri secundis tuta coepit flatibus
nimiaque nautas hilaritate extollere.
factus periclo tum gubernator sophus:
'parce gaudere oportet et sensim queri,
totam quod vitam miscet dolor et gaudium.''

XVIII. CANVM LEGATI AD IOVEM.

Canes legatos olim misere ad Iovem,
meliora vitae tempora oratum suae,
ut sese eriperet hominum contumeliis,
furfuribus sibi consparsum quod panem darent
fimoque turpi maximam explerent famem.
profecti sunt legati non celeri pede,
dum naribus scrutantur escam in stercore.
. . . .
citati non respondent. vix tandem invenit
eos Mercurius et turbatos adtrahit.
tum vero vultum magni ut viderunt Iovis,
totam timentes concacarunt regiam;
propulsi vero fustibus vadunt foras.
vetat dimitti magnus illos Iuppiter.
. . . .
mirati sibi legatos non revertier,
turpe aestimantes aliquid commissum a suis,
post aliquod tempus alios adscribi iubent.
rumor legatos ut priores prodidit,
timentes rursus, aliquid ne simile accidat,

odore canibus anum iucundo replent.
mandata dant: legati mittuntur statim.
abeunt. rogantes aditum, continuo impetrant.
consedit genitor tum deorum maximus
quassatque fulmen: tremere coepere omnia.
canes confusi, subitus quod fuerat fragor,
repente odorem mixtum cum merdis cacant.
reclamant omnes, vindicandam iniuriam.
sic est locutus ante poenam Iuppiter:
'legatos non est regis non dimittere,
nec est difficile poenas culpae imponere;
sed hoc feretis pro iudicio praemium:
non veto dimitti, verum cruciari fame,
ne ventrem continere non possint suum.
illi autem, qui miserunt vos tam futiles,
numquam carebunt hominum contumelia.'
ita nunc legatos exspectantes posteri,
novum venire qui videt, culum olfacit.

XIX. SERPENS MISERICORDI NOCIVA.

Qui fert malis auxilium, post tempus dolet.
Gelu rigentem quidam colubram sustulit
sinuque fovit, contra se ipse misericors;
namque ut refecta est, necuit hominem protinus.
hanc alia cum rogaret causam facinoris,
respondit: 'ne quis discat prodesse improbis.'

XX. VVLPES ET DRACO.

Vulpes, cubile fodiens, dum terram eruit
agitque plures altius cuniculos,
pervenit ad draconis speluncam intimam,
custodiebat qui thesauros abditos.
hunc simul aspexit: 'oro, ut imprudentiae
des primum veniam; deinde si pulchre vides,
quam non conveniens aurum sit vitae meae,
respondeas clementer. quem fructum capis
hoc ex labore, quodve tantum est praemium,
ut careas somno et aevum in tenebris exigas?'

'nullum,' inquit ille, 'verum hoc a summo mihi
Iove adtributum est.' 'ergo nec sumis tibi
nec ulli donas quicquam?' 'sic fatis placet.'
'nolo irascaris, libere si dixero:
dis est iratis natus, qui est similis tibi.'
Abiturus illuc, quo priores abierunt,
quid mente caeca miserum torques spiritum?
tibi dico, avare, gaudium heredis tui,
qui ture superos, ipsum te fraudas cibo,
qui tristis audis musicum citharae sonum,
quem tibiarum macerat iucunditas,
obsoniorum pretia cui gemitum exprimunt,
qui, dum quadrantes aggeras patrimonio,
caelum fatigas sordido periurio,
qui circumcidis omnem impensam funeris,
Libitina ne quid de tuo faciat lucri.

XXI. PHAEDRVS.

Quid iudicare cogitet livor modo,
licet dissimulet, pulchre tamen intellego.
quicquid putabit esse dignum memoria,
Aesopi dicet; si quid minus adriserit,
a me contendet fictum quovis pignore.
quem volo refelli iam nunc responso meo:
sive hoc ineptum sive laudandum est opus,
invenit ille, nostra perfecit manus.
sed exsequamur coeptum propositi ordinem.

XXII. DE SIMONIDE.

Homo doctus in se semper divitias habet.
Simonides, qui scripsit egregium melos,
quo paupertatem sustineret facilius,
circum ire coepit urbes Asiae nobiles,
mercede accepta laudem victorum canens.
hoc genere quaestus postquam locuples factus est,
redire in patriam voluit cursu pelagio;
erat autem, ut aiunt, natus in Cia insula.

ascendit navem, quam tempestas horrida
simul et vetustas medio dissolvit mari.
hi zonas, illi res pretiosas colligunt,
subsidium vitae. quidam curiosior:
'Simonide, tu ex opibus nil sumis tuis?'
'mecum,' inquit, 'mea sunt cuncta.' tunc pauci enatant,
quia plures onere degravati perierant.
praedones adsunt, rapiunt, quod quisque extulit,
nudos relinquunt. forte Clazomenae prope
antiqua fuit urbs; quam petierunt naufragi.
hic litterarum quidam studio deditus,
Simonidis qui saepe versus legerat
eratque absentis admirator maximus,
sermone ab ipso cognitum cupidissime
ad se recepit; veste, nummis, familia
hominem exornavit. ceteri tabulam suam
portant rogantes victum. quos casu obvios
Simonides ut vidit: 'dixi,' inquit, 'mea
mecum esse cuncta; vos quod habuistis, perit.'

XXIIII. MONS PARTVRIENS.

Mons parturibat, gemitus immanes ciens,
eratque in terris maxima expectatio.
at ille murem peperit. — Hoc scriptum est tibi,
qui, magna cum minaris, extricas nihil.

XXIV. FORMICA ET MVSCA.

[Nihil agere quod non prosit, fabella admonet.]
Formica et musca contendebant acriter,
quae pluris esset. musca sic coepit prior:
'conferre nostris tu potes te laudibus?
ubi immolatur, exta praegusto deum;
moror inter aras, templa perlustro omnia;
in capite regis sedeo, cum visum est mihi,
et matronarum casta delibo oscula.
laboro nihil, atque optimis rebus fruor.
quid horum simile tibi contingit, rustica?'

. . . .

'est gloriosus sane convictus deum,
sed illi, qui invitatur, non qui invisus est.
aras frequentas: nempe abigeris, cum venis.
reges commemoras et matronarum oscula:
super etiam iactas, tegere quod debet pudor.
nihil laboras: ideo cum opus est, nihil habes.
ego granum in hiemem cum studiose congero,
te circa murum pasci video stercore.
aestate me lacessis: cum bruma est, siles.
mori contractam cum te cogunt frigora,
me copiosa recipit incolumem domus.
satis profecto rettudi superbiam.'
Fabella talis hominum discernit notas
eorum, qui se falsis ornant laudibus,
et quorum virtus exhibet solidum decus.

XXV. SIMONIDES A DEIS SERVATVS.

Quantum valerent inter homines litterae,
dixi superius: quantus, nunc, illis honos
a superis sit tributus, tradam memoriae.
Simonides idem ille, de quo rettuli,
victori laudem cuidam pyctae ut scriberet,
certo conductus pretio secretum petit.
exigua cum frenaret materia impetum,
usus poeta moris est licentia
atque interposuit gemina Ledae pignera,
auctoritatem similis referens gloriae.
opus adprobavit; sed mercedis tertiam
accepit partem. cum relicuam posceret:
'illi,' inquit, 'reddent, quorum sunt laudis duae.
verum, ut ne irate te dimissum censeas,
ad cenam mihi promitte; cognatos volo
hodie invitare, quorum es in numero mihi.'
fraudatus quamvis et dolens iniuria,
ne male dimissus gratiam corrumperet,
promisit. rediit hora dicta, recubuit.
splendebat hilare poculis convivium,
magno adparatu laeta resonabat domus:

repente duo cum iuvenes sparsi pulvere,
sudore multo diffluentes, corpora
humanam supra formam, cuidam servulo
mandant, ut ad se provocet Simonidem;
illius interesse, ne faciat moram.
homo perturbatus excitat Simonidem.
unum promorat vix pedem triclinio:
ruina camarae subito oppressit ceteros;
nec ulli iuvenes sunt reperti ad ianuam.
ut est vulgatus ordo narratae rei,
omnes scierunt numinum praesentiam
vati dedisse vitam mercedis loco.

POETA AD PARTICVLONEM.

Adhuc supersunt multa, quae possim loqui,
et copiosa abundat rerum varietas;
sed temperatae suaves sunt argutiae,
immodicae offendunt. quare, vir sanctissime,
Particulo, chartis nomen victurum meis,
Latinis dum manebit pretium litteris,
si non ingenium, certe brevitatem adproba,
quae commendari tanto debet iustius,
quanto poetae sunt molesti validius.

LIBER QVINTVS.

IDEM POETA.

Aesopi nomen sicubi interposuero,
cui reddidi iam pridem quicquid debui,
auctoritatis esse scito gratia:
ut quidam artifices nostro faciunt saeculo,
qui pretium operibus maius inveniunt novis,
si marmori adscripserunt Praxitelen suo,

trito Myronem argento, tabulae Zeuxidem.
adeo fucatae plus vetustati favet
invidia mordax quam bonis praesentibus.
sed iam ad fabellam talis exempli feror.

I. DEMETRIVS REX ET MENANDER POETA.

Demetrius, qui dictus est Phalereus,
Athenas occupavit imperio improbo.
ut mos est vulgi, passim et certatim ruit.
'feliciter!' succlamant. ipsi principes
illam osculantur, qua sunt oppressi, manum,
tacite gementes tristem fortunae vicem.
quin etiam resides et sequentes otium,
ne defuisse noceat, repunt ultimi;
in quis Menander, nobilis comoediis,
quas ipsum ignorans legerat Demetrius
et admiratus fuerat ingenium viri,
unguento delibutus, vestitu fluens,
veniebat gressu delicato et languido.
hunc ubi tyrannus vidit extremo agmine:
'quisnam cinaedus ille in conspectum meum
audet venire?' responderunt proximi:
'hic est Menander scriptor.' mutatus statim:
'homo,' inquit, 'fieri non potest formosior!'

II. DVO MILITES ET LATRO.

Duo cum incidissent in latronem milites,
unus profugit, alter autem restitit
et vindicavit sese forti dextera.
latrone occiso timidus accurrit comes
stringitque gladium, dein reiecta paenula:
'cedo,' inquit, 'illum; iam curabo sentiat,
quos adtemptarit.' tunc, qui depugnaverat:
'vellem istis verbis saltem adiuvisses modo;

constantior fuissem, vera existimans.
nunc conde ferrum et linguam pariter futilem,
ut possis alios ignorantes fallere.
ego, qui sum expertus, quantis fugias viribus,
scio, quam virtuti non sit credendum tuae.'
  Illi adsignari debet haec narratio,
qui re secunda fortis est, dubia fugax.

III. CALVVS ET MVSCA.

  Calvi momordit musca nudatum caput;
quam opprimere captans alapam sibi duxit gravem.
tunc illa inridens: 'punctum volucris parvulae
voluisti morte ulcisci; quid facies tibi,
iniuriae qui addideris contumeliam?'
respondit: 'mecum facile redeo in gratiam,
quia non fuisse mentem laedendi scio.
sed te, contempti generis animal improbum,
quae delectaris bibere humanum sanguinem,
optem necare vel maiore incommodo.'
  Hoc argumentum venia donari docet,
qui casu peccat. nam qui consilio est nocens,
illum esse quavis dignum poena iudico.

IV. ASINVS ET PORCELLVS.

  Quidam immolasset verrem cum sancto Herculi,
cui pro salute votum debebat sua,
asello iussit reliquias poni hordei.
quas aspernatus ille sic locutus est:
'tuum libenter prorsus adpeterem cibum,
nisi, qui nutritus illo est, iugulatus foret.'
  Huius respectu fabulae deterritus
periculosum semper vitavi lucrum.
sed dices: 'qui rapuere divitias, habent.'
'numeremus agedum, qui deprensi perierunt:
maiorem turbam punitorum reperies.' —
paucis temeritas est bono, multis malo.

V. SCVRRA ET RVSTICVS.

Pravo favore labi mortales solent
et, pro iudicio dum stant erroris sui,
ad paenitendum rebus manifestis agi.
Facturus ludos quidam dives nobilis
proposito cunctos invitavit praemio,
quam quisque posset ut novitatem ostenderet.
venere artifices laudis ad certamina;
quos inter scurra, notus urbano sale,
habere dixit se genus spectaculi,
quod in theatro numquam prolatum foret.
dispersus rumor civitatem concitat.
paullo ante vacua turbam deficiunt loca.
in scaena vero postquam solus constitit
sine adparatu, nullis adiutoribus,
silentium ipsa fecit exspectatio.
ille in sinum repente demisit caput
et sic porcelli vocem est imitatus sua,
verum ut subesse pallio contenderent
et excuti iuberent. quo facto simul
nihil est repertum, multis onerant laudibus
hominemque plausu prosequuntur maximo.
hoc vidit fieri rusticus. 'non me hercules
me vincet,' inquit: et statim professus est
idem facturum melius se postridie.
fit turba maior. iam favor mentes tenet,
et derisuri, non spectaturi, sedent.
uterque prodit. scurra degrunnit prior
movetque plausus et clamores suscitat.
tunc simulans sese vestimentis rusticus
porcellum obtegere (quod faciebat scilicet,
sed, in priore quia nil compererant, latens),
pervellit aurem vero, quem celaverat,
et cum dolore vocem naturae exprimit.
acclamat populus, scurram multo similius
imitatum, et cogit rusticum trudi foras.
at ille profert ipsum porcellum e sinu,
turpemque aperto pignore errorem probans:
'en hic declarat, quales sitis iudices!'

VI. CALVVS ET QVIDAM AEQVE PILIS DEFECTVS.

Invenit calvus forte in trivio pectinem.
accessit alter, aeque defectus pilis.
'heia!' inquit, 'in commune, quodcumque est lucri!'
ostendit ille praedam et adiecit simul:
'superum voluntas favit; sed fato invido
carbonem, ut aiunt, pro thesauro invenimus.'
Quem spes delusit, huic querela convenit.

VII. PROCAX TIBICEN.

Vbi vanus animus aura captus frivola
adripuit insolentem sibi fiduciam,
facile ad derisum stulta levitas ducitur.
Princeps tibicen notior populo fuit,
operam Bathyllo solitus in scaena dare.
is forte ludis (non satis memini quibus)
dum pegma rapitur, concidit casu gravi
necopinus et sinistram fregit tibiam,
duas cum dextras maluisset perdere.
inter manus sublatus et multum gemens
domum refertur. aliquot menses transeunt,
ad sanitatem dum venit curatio.
ut spectatorum molle est et lepidum genus,
desiderari coepit, cuius flatibus
solebat excitari saltantis vigor.
Erat facturus ludos quidam nobilis.
ut publicum incipiebat Princeps ingredi,
adducit pretio precibus, ut tantummodo
ipso ludorum ostenderet sese die.
qui simul advenit, rumor de tibicine
fremit in theatro. quidam adfirmant mortuum,
quidam in conspectum proditurum sine mora.
aulaeo misso devolutis tonitribus
di sunt locuti more translaticio.
tunc chorus ignotum modo reducto canticum
insonuit, cuius haec fuit sententia:
'laetare, incolumis Roma, salvo "principe"!'
in plausus consurrectum est. iactat basia

tibicen; gratulari fautores putat.
equester ordo stultum errorem intellegit
magnoque risu canticum repeti iubet.
iteratur illud. homo meus se in pulpito
totum prosternit. plaudit inludens eques.
rogare populus hunc coronam existimat.
ut vero cuneis notuit res omnibus,
Princeps, ligato crure nivea fascia,
niveisque tunicis, niveis etiam calceis,
superbiens honore divinae domus,
ab universis capite est protrusus foras.

VIIII. TEMPVS.

Cursu volucri, pendens in novacula,
calvus, comosa fronte, nudo corpore
(quem si occuparis, teneas; elapsum semel
non ipse possit Iuppiter reprehendere),
occasionem rerum significat brevem.
Effectus impediret ne segnis mora,
finxere antiqui talem effigiem Temporis.

IX. TAVRVS ET VITVLVS.

Angusto in aditu taurus luctans cornibus
cum vix intrare posset ad praesepia,
monstrabat vitulus quo se pacto flecteret.
'tace,' inquit; 'ante hoc novi, quam tu natus es.'
Qui doctiorem emendat, sibi dici putet.

X. CANIS ET SVS ET VENATOR.

Adversus omnes fortis et velox feras
canis cum domino semper fecisset satis,
languere coepit annis ingravantibus.
aliquando obiectus hispidi pugnae suis
adripuit aurem: sed cariosis dentibus
praedam dimisit. hoc tunc venator dolens
canem obiurgabat. cui senex contra Lacon:
'non te destituit animus, sed vires meae.
quod fuimus lauda, si iam damnas quod sumus.'
Hoc cur, Philete, scripserim, pulchre vides.

APPENDIX.

I. SIMIVS ET VVLPES.

[Avarum etiam quod sibi superest non libenter dare.]

Vulpem rogabat partem caudae simius,
contegere honeste posset ut nudas nates.
cui sic maligna: 'longior fiat licet,
tamen illam potius per lutum et spinas traham,
tibi quam partem quamvis parvam impertiar.'

II. AVCTOR.

[Non esse plus aequo petendum.]

Arbitrio si natura finxisset meo
genus mortale, longe foret instructius:
nam cuncta nobis attribuisset commoda,
quae cui Fortuna indulgens animali dedit:
elephanti vires et leonis impetum,
cornicis aevum, gloriam tauri trucis,
equi velocis placidam mansuetudinem,
et adesset homini sua tamen sollertia.
nimirum in caelo secum ridet Iuppiter,
magno haec consilio qui negavit hominibus,
ne sceptrum mundi raperet nostra audacia.
Ergo contenti munere invicti Iovis
fatalis annos decurramus temporis,
nec plus conemur quam sinit mortalitas.

III. MERCVRIVS ET DVAE MVLIERES.

[De eodem alia fabella.]

Mercurium hospitio mulieres olim duae
inliberali et sordido receperant:
quarum una in cunis parvum habebat filium,
quaestus placebat alteri meretricius.
ergo ut referret gratiam officiis parem,

abiturus et iam limen excedens ait:
'deum videtis; tribuam vobis protinus,
quod quaeque optarit.' mater suppliciter rogat,
barbatum ut videat natum quam primum suum;
moecha, ut sequatur sese quicquid tetigerit.
volat Mercurius; intro redeunt mulieres.
barbatus infans ecce vagitus ciet.
id forte meretrix cum rideret validius,
nares replevit umor, ut fieri solet.
emungere igitur se volens prendit manu
traxitque ad terram nasi longitudinem,
et aliam ridens ipsa ridenda exstitit.

IV. PROMETHEVS ET DOLVS.

[De veritate et mendacio.]

Olim Prometheus saeculi figulus novi
cura subtili Veritatem fecerat,
ut iura posset inter homines reddere.
subito accersitus nuntio magni Iovis
commendat officinam fallaci Dolo,
in disciplinam nuper quem receperat.
hic studio accensus, facie simulacrum pari,
una statura, simile et membris omnibus,
dum tempus habuit, callida finxit manu.
quod prope iam totum mire cum positum foret,
lutum ad faciendos illi defecit pedes.
rediit magister; quo festinanter Dolus
metu turbatus in suo sedit loco.
mirans Prometheus tantam similitudinem,
propriae videri voluit artis gloriam.
igitur fornaci pariter duo signa intulit;
quibus percoctis atque infuso spiritu,
modesto gressu sancta incessit Veritas;
at trunca species haesit in vestigio.
tunc falsa imago atque operis furtivi labor
mendacium appellatum est; quod negantibus
pedes habere facile et ipse adsentio.
Simulata interdum initio prosunt hominibus,
sed tempore ipso tamen apparet veritas.

V. AVCTOR.

[Sensum aestimandum esse, non verba.]

Ixion quod versari narratur rota,
volubilem Fortunam iactari docet. —
adversus altos Sisyphus montes agit
saxum labore summo, quod de vertice
sudore semper irrito revolvitur:
ostendit hominum sine fine esse miserias. —
quod stans in amne Tantalus medio sitit,
avari describuntur, quos circumfluit
usus bonorum, sed nil possunt tangere. —
urnis scelestae Danaides portant aquas,
pertusa nec complere possunt dolia:
immo, luxuriae quicquid dederis, perfluet. —
novem porrectus Tityos est per iugera,
tristi renatum suggerens poenae iecur:
quo quis maiorem possidet terrae locum,
hoc demonstratur cura graviore adfici.
Consulto involvit veritatem antiquitas,
ut sapiens intellegeret, erraret rudis.

VI. AVCTOR.

[De oraculo Apollinis.]

'Vtilia nobis quae sint, dic, Phoebe, obsecro,
qui Delphos et formosum Parnasum incolis!'
subito sacratae vatis horrescunt comae,
tripodes moventur, mugit adytis Religio,
tremuntque lauri, et ipse pallescit dies.
voces resolvit icta Pytho numine:
'audite, gentes, Delii monitus dei:
pietatem colite; vota superis reddite;
patriam, parentes, natos, castas coniuges
defendite armis, hostem ferro pellite;
amicos sublevate; miseris parcite;
bonis favete, subdolis ite obviam;
delicta vindicate; cohibete impios;
punite, turpi thalamos qui violant stupro;

malos cavete; nulli nimium credite.'
haec elocuta concidit virgo furens;
furens profecto: nam quae dixit, perdidit.

VII. AESOPVS ET SCRIPTOR.

[De malo scriptore se laudante.]

Aesopo quidam scripta recitarat mala,
in quis inepte multum se iactaverat.
scire ergo cupiens quidnam sentiret senex,
'numquid tibi,' inquit, 'visus sum superbior?
haud vana nobis ingeni fiducia est.'
confectus ille pessimo volumine:
'ego,' inquit, 'quod te laudas vehementer probo;
namque hoc ab alio numquam continget tibi.'

VIII. POMPEIVS MAGNVS ET EIVS MILES.

[Quam difficile sit hominem nosse.]

Magni Pompei miles vasti corporis
fracte loquendo et ambulando molliter
famam cinaedi traxerat certissimam.
hic insidiatus nocte iumentis ducis
cum veste et auro et magno argenti pondere
avertit mulos. factum rumor dissipat;
arguitur miles, rapitur in praetorium.
tum Magnus: 'quid?' ait, 'tune me, commilito,
spoliare es ausus?' ille continuo exscreat
sibi in sinistram et sputum digitis dissipat.
'sic, imperator, oculi exstillescant mei,
si vidi aut tetigi.' tum vir animi simplicis
id dedecus castrorum propelli iubet,
nec cadere in illum credit tantam audaciam.
breve tempus intercessit, et fidens manu
unum e Romanis provocabat barbarus.
sibi quisque metuit; primi mussarunt duces.
tandem cinaedus habitu, sed Mars viribus,
adit sedentem pro tribunali ducem,
et voce molli: 'licet?' enimvero eici
ut in re atroci Magnus stomachans imperat.

tum quidam senior ex amicis principis:
'hunc ego committi satius Fortunae arbitror,
in quo iactura levis est, quam fortem virum,
qui casu victus temeritatis te arguat.'
adsensit Magnus et permisit militi
prodire contra; qui mirante exercitu
dicto celerius hostis abscidit caput
victorque rediit. his tum Pompeius super:
'corona, miles, equidem te dono libens,
quod vindicasti laudem Romani imperi;
sed exstillescant oculi sic,' inquit, 'mei,'
turpe illud imitans ius iurandum militis,
'nisi tu abstulisti sarcinas nuper meas.'

IX. IVNO, VENVS ET GALLINA.

[De mulierum libidine.]

Cum castitatem Iuno laudaret suam,
iucunditatis causam non sprevit Venus,
nullamque ut adfirmaret esse ipsi imparem,
interrogasse sic gallinam dicitur:
'dic, sodes, quanto possis satiari cibo.'
respondit illa: 'quicquid dederis, satis erit,
sic, ut concedas pedibus aliquid scalpere.'
'ne scalpas,' inquit, 'satis est modius tritici?'
'plane, immo nimium est; sed permitte scalpere.'
'ex toto, ne quid scalpas, quid desideras?'
tum denique illa fassa est naturae malum:
'licet horreum mi pateat, ego scalpam tamen.'
risisse Iuno dicitur Veneris iocos,
quia per gallinam denotavit feminas.

X. PATERFAMILIAS ET AESOPVS.

[Quomodo domanda sit ferox iuventus.]

Paterfamilias saevum habebat filium.
hic e conspectu cum patris recesserat,
verberibus servos adficiebat plurimis
et exercebat fervidam adulescentiam.
Aesopus ergo hoc breviter narravit seni:

Quidam iuvenco vetulum adiungebat bovem.
is cum refugiens impari collo iugum
aetatis excusaret vires languidas:
'non est quod timeas,' inquit illi rusticus;
'non ut labores, facio, sed ut istum domes,
qui calce et cornu multos reddit debiles.
sed tu nisi istum tecum assidue detines
feroxque ingenium comprimis clementia,
vide, ne querela maior accrescat domus.'
Atrocitati mansuetudo est remedium.

XI. AESOPVS ET VICTOR GYMNICVS.

[Quomodo comprimatur aliquando iactantia.]

Victorem forte gymnici certaminis
iactantiorem cum vidisset Phryx sophus,
interrogavit, an plus adversarius
valuisset eius? ille: 'ne istud dixeris!
multo fuere vires maiores meae.'
'quod,' inquit, 'ergo, stulte, meruisti decus,
minus valentem si vicisti fortior?
ferèndus esses, forte si te diceres
superasse, qui esset melior quam tu viribus.'

XII. ASINVS AD LYRAM.

[Quomodo ingenia saepe calamitate intercidant.]

Asinus iacentem vidit in prato lyram.
accessit et temptavit chordas ungula;
sonuere tactae. 'bella res; sed me hercules
male cessit,' inquit, 'artis quia sum nescius.
si repperisset aliquis hanc prudentior,
divinis aures oblectasset cantibus.'
Sic saepe ingenia calamitate intercidunt.

XIII. MVLIER VIDVA ET MILES.

[Quanta sit inconstantia et libido mulierum.]

Per aliquot annos quaedam dilectum virum
amisit et sarcophago corpus condidit;
a quo revelli nullo cum posset modo

et in sepulcro lugens vitam degeret,
claram assecuta est famam castae virginis.
interea fanum qui compilarant Iovis,
cruci suffixi luerunt poenas numini.
horum reliquias ne quis posset tollere,
custodes dantur milites cadaverum
monumentum iuxta, mulier quo se incluserat.
aliquando sitiens unus de custodibus
aquam rogavit media nocte ancillulam,
quae forte dominae tunc adsistebat suae
dormitum eunti; namque lucubraverat
et usque in serum vigilias produxerat.
paulum reclusis foribus miles prospicit
videtque egregiam facie pulchra feminam.
corruptus animus ilico succenditur
oriturque sensus impotentis cupiditas.
sollers acumen mille causas invenit,
per quas videre posset viduam saepius.
cotidiana capta consuetudine
paulatim facta est advenae submissior;
mox artiore vinxit animum copula.
hic dum consumit noctes custos diligens,
desideratum est corpus ex una cruce.
turbatus miles factum exponit mulieri.
at sancta mulier: 'non est quod timeas,' ait,
virique corpus tradit figendum cruci,
ne subeat ille poenas neglegentiae.
sic turpitudo laudis obsedit locum.

XIV. DVO IVVENES PROCI, DIVES ET PAVPER.

[Fortunam interdum praeter spem hominibus favere.]

Vnam expetebant virginem iuvenes duo;
vicit locuples genus et formam pauperis.
ut nuptiarum dictus advenit dies,
amans, dolorem quia non poterat perpeti,
maerens propinquos contulit se in hortulos,
quos ultra paulo villa ditis splendida
erat acceptura virginem e matris sinu,

parum ampla in urbe visa quod fuerat domus.
pompa explicatur, turba concurrit frequens,
et coniugalem praefert Hymenaeus facem.
asellus autem, qui solebat pauperi
quaestum referre, stabat portae in limine.
illum puellae casu conducunt sui,
viae labores teneros ne laedant pedes.
repente caelum Veneris misericordia
ventis movetur, intonat mundi fragor
noctemque densis horridam nimbis parit:
lux rapitur oculis et simul vis grandinis
effusa trepidos passim comites dissipat,
sibi quemque cogens petere praesidium fuga.
asellus notum proximum tectum subit
et voce magna sese venisse indicat.
procurrunt pueri, pulchram aspiciunt virginem
et admirantur; deinde domino nuntiant.
inter sodales ille paucos accubans
amorem crebris avocabat poculis.
ubi nuntiatum est, recreatus gaudiis
hortante Baccho et Venere dulces perficit
aequalitatis inter plausus nuptias.
quaerunt parentes per praeconem filiam;
novus maritus coniuge amissa dolet.
quid esset actum, postquam populo innotuit,
omnes favorem comprobarunt caelitum.

XV. AESOPVS ET DOMINA.

[Quam noceat saepe verum dicere.]

Aesopus turpi cum serviret feminae,
quae se expingendo totum intricaret diem,
uestem, uniones, aurum, argentum sumeret,
nec inveniret digito qui se tangeret:
'licetne paucis?' inquit. 'dicas.' 'censeo,
quidvis efficies, cultum si deposueris.'
'adeone videor tibi per me meliuscula?'
'immo, ni dederis, sponda cessabit tua.'
'at non cessabunt latera,' respondit, 'tua,'
et obiurgari iussit servum garrulum.

Post paulo armillam tollit fur argenteam.
eam non apparere ut dictum est mulieri,
omnes furore plena vocat et verbera
proponit gravia, verum si non dixerint.
'aliis minare, nam me non falles, era;
flagris sum caesus, verum quia dixi modo.'

XVI. GALLVS LECTICA A FELIBVS VECTVS.

[Nimiam securitatem saepe in periculum homines ducere.]

Feles habebat gallus lecticarios.
hunc gloriose vulpes ut vidit vehi,
sic est locuta: 'moneo praecaveas dolum;
istorum vultus namque si consideras,
praedam portare iudices, non sarcinam.'
. . . .
postquam esurire coepit societas fera,
discerpsit dominum et fecit partes facinoris.

XVII. SCROFA PARTVRIENS ET LVPVS.

[Faciendum prius de homine periculum, quam eius te committas fidei.]

Premente partu scrofa cum gemeret iacens,
accurrit lupus et obstetricis partibus
se posse fungi dixit, promittens opem.
quae vero nosset pectoris fraudem improbi,
suspectum officium repudiavit malefici
et: 'satis est,' inquit, 'si recedis longius.'
quod si perfidiae se commisisset lupi
parens dolori, fata deflesset sua.

XVIII. AESOPVS ET SERVVS PROFVGVS.

[Non esse malo addendum malum.]

Servus profugiens dominum naturae asperae
Aesopo occurrit, notus e vicinia.
'quid tu confusus?' 'dicam tibi clare, pater;
hoc namque es dignus appellari nomine,
tuto querela quia apud te deponitur.

plagae supersunt, desunt mihi cibaria;
subinde ad villam mittor sine viatico.
domi si cenat, totis persto noctibus;
sive est vocatus, iaceo ad lucem in semita.
emerui libertatem, canus servio!
ullius essem culpae mihi si conscius,
aequo animo ferrem. numquam sum factus satur
et super infelix saevum patior dominium.
has propter causas et quas longum est promere,
abire destinavi, quo tulerint pedes.'
'ergo,' inquit, 'audi: cum mali nil feceris,
haec experiris, ut refers, incommoda:
quid si peccaris? quae te passurum putas?'
tali consilio est a fuga deterritus.

XIX. EQVVS QVADRIGALIS IN PISTRINVM VENVMDATVS.

[Ferendum esse aequo animo, quicquid acciderit.]

Equum e quadriga multis palmis nobilem
abegit quidam et in pistrinum vendidit.
productus ad bibendum cum foret a molis,
in circum aequales ire conspexit suos,
ut grata ludis redderent certamina.
lacrimis obortis: 'ite felices,' ait,
'celebrate sine me cursu sollemnem diem;
ego, quo scelesta furis abstraxit manus,
ibi sorte tristi fata deflebo mea.'

XX. VRSVS ESVRIENS.

[Famem acuere animantibus ingenium.]

Si quando in silvis urso desunt copiae,
scopulosum ad litus currit et prendens petram
pilosa crura sensim demittit vado;
quorum inter villos cancri simul adhaeserunt,
in terram abripiens excutit praedam maris
escaque fruitur passim collecta vafer.
Ergo etiam stultis acuit ingenium fames.

XXI. VIATOR ET CORVVS.

[Verbis saepenumero decipi solere homines.]

Quidam per agros devium carpens iter
'Ave' exaudivit; et moratus paululum,
adesse ut vidit neminem, cepit gradum.
iterum salutat idem ex occulto sonus.
voce hospitali confirmatus restitit,
ut, quisquis esset, par officium reciperet.
cum circumspectans errore haesisset diu
et perdidisset tempus aliquot milium,
ostendit sese corvus et supervolans
'Ave' usque ingessit. tum se lusum intellegens
'at male tibi sit,' inquit, 'ales pessime,
qui festinantis sic detinuisti pedes!'

XXII. PASTOR ET CAPELLA.

[Nihil ita occultum esse, quod non reveletur.]

Pastor capellae cornu baculo fregerat:
rogare coepit, ne se domino proderet.
. . . .
'quamvis indigne laesa, reticebo tamen;
sed res clamabit ipsa, quid deliqueris.'

XXIII. SERPENS ET LACERTA.

[Ubi leonis pellis deficit, vulpinam induendam esse; hoc est, ubi deficiunt vires, astu utendum.]

Serpens lacertam forte adversam prenderat;
quam devorare patula cum vellet gula,
arripuit illa prope iacentem surculum,
et pertinaci morsu transversum tenens,
avidum sollerti rictum frenavit mora.
praedam dimisit ore serpens irritam.

XXIV. CORNIX ET OVIS.

[Multos lacessere debiles et cedere fortibus.]

Odiosa cornix super ovem consederat;
quam dorso cum tulisset invita et diu:

'hoc,' inquit, 'si dentato fecisses cani,
poenas dedisses.' illa contra pessima:
'despicio inermes, eadem cedo fortibus;
scio quem lacessam, cui dolosa blandiar:
ideo senectam mille in annos prorogo.'

XXV. SERVVS ET DOMINVS.

[Nullum maledictum esse gravius conscientia.]

Cum servus nequam Socrati malediceret,
uxorem domini qui corrupisset sui,
idque ille sciret notum circumstantibus:
'places tibi,' inquit, 'quia cui non debes places;
sed non impune, quia cui debes non places.'

XXVI. LEPVS ET BVBVLCVS.

[Multos verbis blandos esse, pectore infideles.]

Cum venatorem celeri pede fugeret lepus
et a bubulco visus veprem inreperet:
'per superos oro perque spes omnes tuas,
ne me indices, bubulce; nihil umquam mali
huic agro feci.' at rusticus: 'ne timueris;
late securus.' iamque venator sequens:
'quaeso, bubulce, numquid huc venit lepus?'
'venit, sed abiit hac ad laevam.' et dexteram
demonstrat nutu partem. venator citus
non intellexit seque e conspectu abstulit.
tunc sic bubulcus: 'ecquid est gratum tibi,
quod te celavi?' 'linguae prorsus non nego
habere atque agere maximas me gratias;
verum oculis ut priveris opto perfidis.'

XXVII. MERETRIX ET IVVENIS.

[Multa esse nobis iucunda quae tamen sunt incommoda.]

Cum blandiretur iuveni meretrix perfida,
et ille, laesus multis saepe iniuriis,
tamen praeberet sese facilem mulieri,
sic insidiatrix: 'omnes muneribus licet

contendant, ego te plurimi facio tamen.'
iuvenis recordans quotiens deceptus foret:
'libenter,' inquit, 'mea lux, hanc vocem audio,
non quod fidelis, sed quod iucunda es mihi.'

XXVIII. FIBER.

[Multi tuti viverent, si salutis gratia parvi facerent fortunas.]

Canes effugere cum iam non possit fiber
(Graeci loquaces quem dixerunt castorem
et indiderunt bestiae nomen dei,
illi, qui iactant se verborum copia),
abripere morsu fertur testiculos sibi,
quia propter illos sentiat sese peti.
divina quod ratione fieri non negem;
venator namque simul invenit remedium,
omittit ipsum persequi et revocat canes.
Hoc si praestare possent homines, ut suo
vellent carere, tuti posthac viverent;
haud quisquam insidias nudo faceret corpori.

XXIX. PAPILIO ET VESPA.

[Non praeteritam sed praesentem aspiciendam esse fortunam.]

Papilio vespam propter volitans viderat.
'o sortem iniquam! dum vivebant corpora,
quorum ex reliquiis animam nos accepimus,
ego eloquens in pace, fortis proeliis,
arte omni princeps inter aequales fui.
en cuncta levitas putris et volito cinis!
tu qui fuisti mulus clitellarius,
quemcumque visum est, laedis infixo aculeo.'
at vespa dignam moribus vocem edidit:
'non qui fuerimus, sed qui nunc simus, vide.'

XXX. TERRANEOLA ET VVLPES.

[Pravis non esse fidem adhibendam.]

Avis, quam dicunt terraneolam rustici,
in terra nidum quia componit scilicet,
forte occucurrit improbae vulpeculae;

qua visa pinnis altius se sustulit.
'salve!' inquit illa; 'cur me fugisti, obsecro?
quasi non abunde sit mihi in prato cibus,
grilli, scarabaei, locustarum copia:
nihil est, quod metuas. ego te multum diligo
propter quietos mores et vitam probam.'
respondit contra: 'tu quidem bene praedicas;
in campo non sum, sed sub dio, par tibi.
quin sequere; tibi salutem committo meam.'

AVCTOR.

[De iis qui legunt libellum.]

Hoc qualecumque est, Musa quod ludit mea,
nequitia pariter laudat et frugalitas;
sed haec simpliciter: illa tacite irascitur.

INDEX FABVLARVM.

INDEX NOMINVM[1].

1 inserta sunt animalium nomina quae in inscriptionibus carminum non leguntur, aliaque.

DELECTVS FABVLARVM

SOLVTA ORATIONE CONSCRIPTARVM, QVAE A PHAEDRO ORIGINEM TRAHVNT.

I. MVS ET RANA.[1]

Mus quó transire pósset facile flumen, petiit ranae auxilium. illa posteriori cruri suo lino alligat pedem priorem muris, et natantes venérunt in medium ámnem. mutatá fide submersit se rana et traxit secum sub aquis soricem. quo mortuo surgens, cum fluctuaretur, conspéxit praedam miluus *e contrá* volans, mure rapto cómitem *quo*que ranam ábstulit. perfida, quae vitam alterius everterat, experto simul exitu ipsum ulta est.

Qui nocent aliis, se ipsos interimunt.

II. GALLI DVO ET ACCIPITER.[2]

Gallus dum cum alio gallo saepius intenderet pugnam, requirit accipitrem sibi vindicem. accipiter vero sperabat ut dum ambo ad eum venissent, ipsum qui se tum exhiberet devoraret. cum venissent ante iudicem, ut causam suam exponerent, accipiter ipsum comprehéndit, qui eius prímo petierát forum. at ille clamabat 'non sum ego, sed ille qui fugam petit.' cui accipiter dixit 'non tu credas ex meis unguibus hodie liberari, quia quod tu alio intendere voluisti, aequum est ut ipse sustineas.'

Qui aliorum necem tractant et de ipsorum quid agatur ignorant.

III. MVS VRBANVS ET RVSTICVS.[3]

Hospítio quondam mús urbanus exceptus est rustici *in brevi casula* et humili glande *et hordeo* cenavit. causam perfecit. perdúxit precibus póst in urbem rústicum cellámque intravit plúrimo refertam cibo. in qua cum variis perfruitur *cibariis*, ostiis a cellario repulsis, *strepitu territi* urbanus nota facile se abscondit caverna, at miser rusticus ignota trepidát domo, mortémque metuens circa parietes cúrsitat. cellarius quae voluit sústulit, clausítque limen. iterum urbanus rusticum ad escam hortatur. at ille: 'vix possum valde perterritus. putasne veniet ille?' 'tantum ergo metuens ait haud has tu poteris invenire delicias.' Qui respondit: 'me glans securum pascat et liberum.'

Quia melius est in paupertatula sua secum vivere quam dívitiarum cárpi sollicitúdine.

IV. ASINVS DOMINO BLANDIENS.[4]

Asinus cotidie videbat catellum blandiri dominum et de mensa saturari et a familia illi largiri plura. sic dixit asinus: 'si canem immundissimum sic diligit dominus meus et familia, *quanto magis me*, et si obsequium illi fecero, qui multo plus melior sum quam canis et multis rebus laudabilior et valde utilis (aqu*a ex* sanctis fontibus alor, cibus mihi

---

1 Vossianus oct. 15 (V) nr. 4 cf. Weissenburgensis (W) 1, 3. Romulus (R) 1, 3. quae ex W R addidi, obliquis litteris significavi. eos qui Phaedri versus restituere temptabunt, hic illic accentibus positis adiuvi. cf. praef. p. VII. 2 V 6. 3 V 13. cf. W 2, 1. R 1, 12. 4 V 17. cf. W 2, 10. R 1, 16.

mundus datur, melior sum catello): meliori vita frui possum et maximum honorem habere. cum haec asinus cogitasset, vidit dominum introire. cui occurrens velocius et clamans prosilivit et *supra stetit; levans* ambos pedes super humeros domini sui imposuit eumque lingua linguens et ungulis vestem discerpens dominúm suo fatígat pondere. clamóre domini cóncitatur omnis fámilia, fustes et lapides arripiunt et super asinum insurgunt; faciunt débilem; membris costisque confractis abiciunt ad praesepia lassum atque semivivum.

Ne quis indignus ingerat, ut melioris officium faciat.

V. LEO ET MVS.[5]

Dormiente leone in silva mures agrarii ludentes unus ex eis super leonem non voluntate transiit. experrectus leo celerí manu miserúm murem apprehéndit. ille rogabat veniam sibi dari, quia non voluntate fecerat. leo cogitabat: 'si occideret, crimen esset, et non gloria.' ignovit et dimisit. post paúcos dies leo in foveam cecidit: captús rugire coépit. mus ut audivit, cucurrit; ubi captum cognovit, ait '*nón est quod timeás; reddam parem gratiam tibi*, non sum inmemor beneficii tui.' tunc illius ligaturas lustrare coepit, *dentibus* nervos secare et laxare illius artis ingenia. sic mús leonem cáptum liberum silvis restituit.

Ne quis minimos laedere praesumat.

VI. ASELLVS, BOS ET VOLVCRES.[6]

Aséllus et bos úno sociatí iugo trahebant. bos dum conatur paulo validius incedere † aegro cornu, asellus ipse negabat nullum levamen accipere. solus attamen trahens bos corruit et confestim mortuus est. asinúm bubulcus cárne bovis exággerat. qui múltas inter plágas ruptus cecidit et éxpiravit media via pondere collapsus. tunc vólucres adveniéntes ad praedam convolant dicentes: 'si té precanti mítem exhibuissés bovi, non iam ínmaturo nós interitu pasceres tuo.'

VII. LEO ET PASTOR.[7]

Leo errans spinam calcavit et ilico ad pastorem cauda blandiens *suspenso interim pede* venit, cui ait: 'non perturberis; auxilium a te imploro, non indigeo esca,' sublátum et hominis pósuit in gremió pedem. pastor *immemor sui tamen invenit ingenium*, spinam exemit pede. rédiít in silvás leo. *multo post tempore incolumis leo capitur*. post autem pastor falso íncusatur crímine et ludis proximis emissis bestiis proicitur. passim dum discurrúnt ferae, agnovit leo, [qui fuerat] medicinatus qui pridem fuerat. sublatum rursús pastori pónit in gremió pedem. hoc rex ut cognovit, leoni iussit parci et mansuetum pastorem dimitti parentibus.

Quia bene gerenti numquam poterunt adversariorum praevalere supplicia.

VIII. CVLEX ET TAVRVS.[8]

Culéx cum taurum próvocasset víribus, venérunt populi cúncti, ut spectacula cernerent. tunc parvus culex 'satis' ínquit 'habeo quód venisti cóminus. parvús tibi factus sum iudició tuo.' hic sé per auras sústulit penná levi lusitque turbam et taúri destituít minas. quod sí fuisset válidae cervicís memor, pudendum contempserat inimicum, et ineptae materiae non fuísset gloriátio.

Quia ille sibi famám diminuit, quí se indignis cómparat.

---

5 V 18. cf. W 2, 11. R 1, 17. 6 V 34. 7 V 35. cf. W 3, 1. R 3, 1. 8 V 36.

IX. EQVVS ET ASINVS.[9]

Insolens faleris *satis decorus membris* asino occurrit equus, qui fatigatus malis transeunti tardius dedit viam. 'vix' inquit 'me teneo, ut nón te rumpam cálcibus.' retícuit ille et gémitu testatúr deos. equús currendo rúptus parvo in témpore ad víllam est missus. húnc onustum stércore ut vídit asinus, táli eum irrisit verbo: 'quid tibi *profuerunt*, gloriose, quondam faler*ae*? modo ád contemptam redisti míseriam.'

Felices, qui ullum (*lege* alium) despiciunt, dubii † meminere debent, quia nesciunt quid fúturi sunt.

X. VOLVCRES, QVADRVPEDES ET VESPERTILIO.[10]

Bellum gerebant volucres cum quadrupedibus, et modo vincentes iterum vincebantur. *at* véspertilio, dúbios eventús timens, superiorem quem primo vidisset, ad eum se conferebat. in pacem cúm redissent prístinam, utróque generi fraús decepta appáruit. damnátus ergo tám pudendo crímine lucém refugiens átris se condidit tenebris noctis.

Quia quisquis a duabus partibus se vindicari desiderat, utrisque ingratus turpiter vivit. melius est enim † hostem non habere quam non vinci.

XI. OVES ET LVPI.[11]

Oves et lupi cúm certassent proélio, vicerunt oves tútae praesidió canum. lupí legatos mittunt, fictam quaerunt pacem, ut dederent se ipsis custodibus suis. sperántes illae aetérnum statuere foedus, dederúnt quod ipsi pétierant. post pace facta irrita coeperunt carpere, nullo existente defensore. sero poenitentes consilium, quem (*lege* quod) primo dudum habuerant, accusabant.

Qui auxilio tradere se vult alio, frustra postmodum requirit, quando invenire nequit.

XII. HOMO ET ARBORES.[12]

Securis cum fuisset facta, postulabat homo arbores sibi manubrium dare de ligno quod esset omnium firmius. oleastr*um* iusserunt ceterae. sumpsit homo manubrium; aptata securi ramos et robora magna omniaque quae vellet indubiose coepit incidere. sicque quercus fraxino ait: 'digne et iuste patimur, qui roganti hosti nostro manubrium dedimus.

Vt cogites ante (*caute*), ne hosti aliqua praestes.

XIII. HOMO ET LEO.[13]

Homo et leo cum inter se quaererent quís eorum esset súperior, et quaererent huius altercationis testimonium, venerunt ad monumentum, ubi erat pictum quomodo ab homine súffocabatúr leo. hanc osténdit homo pictúram in testimónium. cui leo: 'hoc ab homine pictum est. nam si leo pingere[t] nosset, *pinxisset* quomodo *leo* suffocasset hominem. sed ego dabo tibi vérum testimónium. induxit leo hominem in amphitheatrum et ostendit illi vera fide, quomodo homo a leone suffocatur. hinc dixit 'colorum non sunt opus testimonia, sed veritate facta.'

Mendacium colore compositum a veritate actorum *cito superari*, ubi est certa probatio.

XIV. FORMICA ET CICADA.[14]

Hiemis tempore formica ex cavérna frumentúm trahens siccábat, quod aestate colligens collocaverat. esuriens autem cicada rogabat eam,

---

9 V 37. cf. W 3, 3. R 3, 3. 10 V 38. cf. R 3, 4. 11 V 43. cf. W 4, 9. R 3, 13. 12 V 44. cf. W 4, 10. R 3, 14. ex libro I vel II desumpta videtur, cf. I prol. v. 6. 13 V 52. cf. R 4, 17. 14 V 56. cf. R 4, 19.

ut aliquid sibi daret *ciborum, ut viveret.* cui formica: 'quid agebas in aestate?' at illa: 'quia mihi vacabat, per sepes oberrabam cantando.' ridéns formica et frumentum includéns ait: 'si aestate cantasti, hieme salta.'

Pigris; ut tempore certo laboret, ne cum minus habuerit, dum petierit, non accipiat.

XV. EQVVS ET ASINVS.[15]

Equum cum rogaret asinus parum sibi hordei dare, 'libénter' inquit, 'si possem, et pro dignitate nostra large tribuerem. sed cúm venerimus ád praesepia véspere, dabo tibi folliculum plenum farre.' et asellus: 'qui rem tam parvam negas. quid ín maiore té facturum exístimem?'

Qui cum magna promittunt, parva negant. est in dando lentus qui tenax fuit in pollicitando.

XVI. CVLEX ET CAMELVS.[16]

Culex dum forte in cameli dorso morasset cum omnibus sarcinis, deinde saliens dixit: 'ideo me ócius ad térram mitto, ne te attritúm gravem.' at ílle 'gratum est' ínquit; 'sed nec imposito te sentire pondus potui nec deposito habere levamen.'

Qui se superiori absque ordine coaequare nititur, in despectum notatus devenit.

XVII. VVLPES IN HOMINEM VERSA[17].

Natúram turpem núlla fortuna óbtegit. humánam in speciem cúm vertisset Iúppiter vulpém, legitimis út . . sedít toris, scarabaéum vidit prórepentem ex ángulo, notámque ad praedam célerius siluit. superí gradu risere mágni; erubuít pater vulpémque repudiátam thalamis éxpulit, his prósecutus: 'víve quo digna és modo, quia dígna nostris méritis non potes esse.'

XVIII. GLADIVS ET VIATOR[18].

Gladiúm viator dum ámbulabat iacentem ínvenit in via, quem interrogavit: 'quis te pérdidit?' cui contra telum: 'me quidem unus, ego vero multos'.

Haec fabula narrat malum posse perire, sed ante multis nocere posse.

XIX. VERVECES ET LANIVS[19].

Verveces in collectu cum essent simul cum arietibus, lanium inter se intrare cognoscentes dissimulaverunt se videre. cum autem ex se unum cernerent manu lanii mortifera teneri, trahi et interfici, nec sic timuerunt, sed inter se incautae dicebant: 'me non tangit, te non tangit; dimittamus trahi quem trahit.' novissime remansit unus. cum quidem ipse similiter se trahi videret, sic dixísse lanio dícitur: 'dignae sumus laniari singillatim ab uno, quae hoc novissime perspeximus quia cum simul essemus, quandó te in medio nóstri positum aspéximus, . . cápitinis impúlsibus quassátum confractúmque non occídimus.

Haec fabula probat illum consumi a malo, qui se in vita non tutaverit.

---

15 V 58. 16 V 60. cf. W 4, 3. R 4, 18. 17 W 5, 9. *lege* céleri prosiluít gradu. superí r. m. at erubuít 18 R 4, 20. 19 R 4, 6.